

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการประกอบการศึกษา
จึงขอกล่าวถึง เอกสาร ข้อเขียน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 พฤติกรรมการสอน
- 2.2 การจัดการเรียนการสอน
- 2.3 บทบาทและหน้าที่ของครู
- 2.4 ประเภทของกิจกรรมการเรียน
- 2.5 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน
- 2.6 การสอนตามแนวหลักสูตร
 - 2.6.1 การสอนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์
 - 2.6.2 การสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย
 - 2.6.3 การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - 2.6.4 การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
 - การสอนจริยศึกษา
 - การสอนศิลปศึกษา
 - การสอนดนตรีและนาฏศิลป์
 - การสอนพลศึกษา
 - การสอนกิจกรรมสร้างลักษณะนิสัย
 - 2.6.5 การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
- 2.7 การสอนซ่อมเสริม

- 2.8 การสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.9 เทคโนโลยีทางการศึกษา
- 2.10 การวัดและประเมินผลทางการศึกษา
 - 2.10.1 การวัดผลการศึกษา
 - 2.10.2 การประเมินผลทางการศึกษา
- 2.11 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณของครู
- 2.12 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
- 2.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 พฤติกรรมการสอน

กมล หล้าสุวรรณ (2526) ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวและไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตเห็น การกระทำที่เกิดขึ้นหรือไม่ และพฤติกรรมโดยทั่วไปจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้วคนอื่นสามารถเห็นได้ วัดได้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า
2. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้วคนอื่นไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนด้วยตนเอง มีลักษณะ

เป็นพฤติกรรมภายในได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ การจำ การคิด หรือการตัดสินใจ เป็นต้น การสอน การสอนเป็นศิลปะแขนงหนึ่งซึ่งไม่สามารถอธิบายให้เห็นเด่นชัดได้ด้วยคำพูด เพราะการสอนเป็นเทคนิค ซึ่งต้องอาศัยใจรักในการสอน ขณะเดียวกันการสอนก็เป็นศาสตร์เช่นกัน คือ จะต้องมีการคิดที่เป็นระเบียบ มีการเตรียมการสอนที่เป็นระเบียบมีองค์ประกอบที่อื่นเป็นคุณลักษณะของครูที่ดี อย่างไรก็ตาม คำว่าการสอนก็มีนักการศึกษาพยายามให้ความหมายไว้หลายๆ ลักษณะ เช่น

Good (1959) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนใน Dictionary of Education เป็น 2 นัย คือ

1. การสอน หมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรม สั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษา โดยทั่วไป

2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อช่วยนักเรียน หรือเพื่อเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้โดยง่าย

Wiles (1975) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 ลักษณะได้แก่

1. การสอน คือ การชี้แนะ หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ จัดหาวัสดุ และส่งเสริมให้คิดทำสิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนอยากหรืออยากเห็น
2. การสอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้ แล้วจัดความรู้ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ตามความจริงให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกแก่การที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับไว้ได้
3. การสอน คือ การที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักทำด้วยตนเอง
4. การสอน คือ การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน โดยใช้วิธีสอนแบบต่างๆ และกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม และพัฒนาการในทางที่พึงปรารถนา ตรงกับจุดประสงค์ของการศึกษา

Hosford (1973) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสอนไว้ว่า การสอน หมายถึง ความพยายามในการชักจูงผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยผ่านทาง การปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสอนนั้น เป็นสิ่งที่คิดค้นมาโดยธรรมชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนการสอน

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการสอนในทฤษฎีต่างๆ กัน (วิทยาลัษครุจรุธานี , 2520) เช่น

การสอน คือ กลวิธีต่างๆ ที่จะชักจูงหรือนำให้ผู้เรียนเจริญไปตามทิศทางที่ครูต้องการ

การสอน คือ กรรมวิธีในการจัดกิจกรรม วัสดุ และแนวทางที่จะให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ทั้งการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

การสอน คือ การจัดสภาพการณ์ จัดสถานการณ์ หรือจัดกิจกรรมอันเป็นการวางแผนที่จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปด้วยความสะดวก รวมทั้งการเรียนรู้ที่จัดเป็นแบบฉบับต่างๆ หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่มีพิธีรีตองอื่นๆ

การสอน คือ กระบวนการที่ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และรวมถึงการสร้างค่านิยมและความเชื่อต่างๆในอันที่จะช่วยนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การสอน คือ ปฏิบัติหาระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

จากความหมายของทั้งคำว่า พฤติกรรม และการสอน จึงพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกเพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในกลุ่มวิชาต่างๆ นั่นคือ การกระทำใดก็ตามที่ครูแสดงออกอันมีผลต่อการเรียนของนักเรียนก็เรียกว่า พฤติกรรมการสอน ในทางตรงกันข้าม การกระทำใดก็ตามที่นักเรียนแสดงออกก็เรียกพฤติกรรมการเรียน ทั้งพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีส่วนเกื้ออ้างอิงสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ พฤติกรรมการเรียนจะดำเนินไปด้วยดีนั้น ย่อมจะต้องอาศัยพฤติกรรมการสอนที่ดีของครูด้วย ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมการสอน จึงมุ่งหมายถึงพฤติกรรมที่ครูแสดงออกทุกๆ อย่างที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 หลักการจัดการเรียนการสอน

การสอนเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะทั้งมวล อีกทั้งเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่สุดในกระบวนการศาสตร์ทั้งหลาย เพื่อความสมบูรณ์ของการสอน ครูจะต้องมีความรู้ในวิชาการความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการสอน อุปกรณ์ และสภาพการณ์ต่างๆ ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด การสอน เป็นพฤติกรรมที่ไม่เจาะจงเฉพาะพฤติกรรมที่ครูแสดงในห้องเรียน แต่จะรวมถึงพฤติกรรมภายนอกห้องเรียนและพฤติกรรมส่วนตัวของครูด้วย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ จะสร้างและครอบคลุมถึงพฤติกรรมครูทั้งหมดขณะอยู่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาทุกๆ ด้าน

Gagne (1970 อ้างถึงใน กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ และละออ แสนศักดิ์ , 2524) ได้เสนอแนวคิดว่า หัวใจของการเรียนรู้ คือ การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการเปลี่ยนแปลงใน

การประกอบกิจกรรม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน Gagne เห็นว่าครูเป็นผู้ออกแบบ และผู้จัดการของการสอน และเป็นผู้ประเมินผลการเรียนของนักเรียน

จากแนวคิดข้างต้น Gagne เสนอว่า ส่วนประกอบที่สำคัญของการสอน 4 ประการ ได้แก่

1. กระตุ้นให้นักเรียนระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว
2. เสนอสิ่งเร้าที่เหมาะสมโดยตรง
3. กระตุ้นความคิดทางสมองที่ต้องการ
4. จัดหาข้อมูลป้อนกลับ

แต่หากจะพิจารณาเหตุการณ์ในการสอนโดยละเอียดแล้ว จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ดึงความตั้งใจให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจต่อสิ่งที่เรียนด้วยวิธีการต่างๆ
2. แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเรียน
3. กระตุ้นให้นักเรียนระลึกถึงการเรียนที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
4. เสนอเนื้อหาสิ่งเร้า
5. จัดการให้การแนะแนวการเรียน
6. กระตุ้นให้เกิดการประกอบกิจกรรม
7. จัดการให้มีการป้อนกลับให้รู้ความถูกต้องของการประกอบกิจกรรม
8. ประเมินผลตรวจสอบการประกอบกิจกรรม
9. ส่งเสริมให้เกิดความอดทนในการจำและถ่ายโอนการเรียนรู้

Bruner (1969 อ้างถึงใน กิ่งฟ้า ลินชูวงศ์ และละออ แสนศักดิ์ 2524) มีแนวคิดว่า "เด็กทุกระดับชั้นของพัฒนาการสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาใดๆ ก็ได้" ซึ่งหมายความว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เรียนกันทั้งหมด โดยจัดสอนให้เหมาะสมกับความสามารถ และระดับสติปัญญาของเด็กทุกชั้นของพัฒนาการ จากแนวคิดของ Bruner แนวทางในการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึง

1. เรื่องที่จะสอนและจุดมุ่งหมายของการสอน
2. ความพร้อม แรงจูงใจ และความสนใจในการเรียนการสอนของทั้งผู้สอน

และผู้เรียน

3. ลักษณะและชนิดของกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เหมาะสมกับระดับสติปัญญา
และความสามารถของเด็ก เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด

Ausubel (1972 อ้างถึงใน กิ่งฟ้า สันฐานและละอ อสนศักดิ์, 2524)
กล่าวว่า การรับรู้เข้าใจในเรื่องใหม่ จะต้องได้รับการช่วยเหลือจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว
ดังนั้นผู้สอนควรจะเริ่มสอนด้วยเรื่องที่ครอบคลุมมโนคติอย่างง่าย ซึ่งต้องประกอบด้วยข้อมูล
ทั่วไปในลักษณะนามธรรม แล้วจึงค่อยเจาะลึกลงไปถึงมโนคติย่อยๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ Ausubel ยังเน้นว่าในการนำเสนอบทเรียน ผู้สอนควรจัดประสบการณ์
กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในลักษณะที่มโนคติ ข้อคิดและข้อมูลมีลักษณะดังนี้ คือ มีความหมาย
สัมพันธ์กันกับโครงสร้างของการรับรู้เข้าใจของผู้เรียน และปลูกฝังให้ผู้เรียนได้รับรู้เข้าใจ
ตามหลักการที่กล่าวมา ผู้สอนจะต้องสอนโดย

1. แสดงให้เห็นความแตกต่างของรายละเอียดในเนื้อเรื่องที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ
2. พยายามให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองเพื่อคงไว้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปประยุกต์

ใช้ได้

ธีรยุทธ์ เสนิงส์ ฌ อุษุชา (2524) ได้กล่าวถึงหลักการสอนสมัยใหม่ดังนี้

- สอนในสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและเน้นการปฏิบัติจริง
- สอนโดยใช้วิทยาการในท้องถิ่น เช่น เมื่อครูฝึกเด็กให้ทำดอกไม้และทำอาหาร
แล้วก็นำเด็กไปช่วยในวัง เพื่อศึกษาระเบียบแบบแผนที่ต่างออกไป และได้เลืกวิทยาการ
ที่มีความสามารถในการทำกับข้าว จนมาสอนนักเรียนด้วย

- ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น สอนร้องทั้งที่ไม่มีอยู่ในหลักสูตรให้แก่
นักเรียนในวันหยุด อบรมครูและนักเรียนในวิชาชีพพิเศษหลังเลิกเรียน

- สอนโดยทำตัวเป็นแบบอย่าง ครูลงมือหัดดิน คายหญ้า เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เด็ก
- สอนโดยจัดประสบการณ์จริงให้แก่นักเรียน เช่น นำนักเรียนไปฟังเทศน์
และหัดให้รู้จักวิถีการบิณฑบาต ฝึกหัดกิจกรรมมารยาทในการแสดงคารวะ หรือการรับทำอาหาร
ให้หน่วยราชการ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

- เพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียน โดยจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ให้สะอาด

สะพาน นำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

อัญชลี กิจพิชัย และคณะ (2523) กล่าวถึงการสอนที่ดีน่าจะยึดหลักดังนี้

1. ในการสอนแต่ละครั้งเด็กควรทราบวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างกระจ่างแจ้ง
2. จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้น่ารื่นรมย์
3. จัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ และ

ความพร้อมของเด็ก

4. การสอนไม่ใช่เฉพาะการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่รวมถึงการส่งเสริมให้เด็กคิดแก้ปัญหา เรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทัศนคติที่พึงปรารถนา

5. ใช้วิธีสอนหลายวิธี

6. จัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมโดยตรงให้แก่เด็ก เช่น ให้งานมือปฏิบัติหรือทัศนศึกษาบ้าง

วิทยาลัยครูอุดรธานี (2520) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดี ดังนี้

1. การสอนที่ดี จะไม่ถือเอาหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานแน่นอนตายตัว แต่จะมีการยืดหยุ่นหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน

2. การสอนที่ดี จะต้องมีการเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า คือมีการศึกษาหลักสูตรจัดทำโครงการสอน ทำบันทึกการสอน จัดหาอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษาเอาไว้ก่อนที่จะทำการสอน

3. การสอนที่ดีจะต้องยึดเอาเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ คือ จะต้องจัดให้เหมาะสมกับตัวของเด็กและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เด็กอยู่

4. การสอนที่ดีจะต้องเป็นการสอนที่让孩子ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง คือ 让孩子ได้เรียนด้วยการกระทำ

5. การสอนที่ดีจะต้องเป็นการสอนที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่เด็กทั้ง 4 ทาง คือ ทางร่างกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางสังคม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่ดี ควรจะต้อง

1. จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาด
2. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้น่ารื่นรมย์ เหมาะแก่การเรียนรู้อยู่
3. แจ้งให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของการเรียน

4. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็ก
5. กระตุ้นให้นักเรียนได้ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว
6. กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจตลอดเวลา ในสิ่งที่เรียน
7. มีการให้ข้อมูลป้อนกลับนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ
8. ส่งเสริมให้เกิดความคงทนในการจำ และการถ่ายโยงการเรียนรู้
9. สอนโดยทำตัวเป็นแบบอย่าง
10. สอนโดยจัดประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียน
11. พยายามให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง
12. แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของรายละเอียดด้านเนื้อหา
13. มีการเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน
14. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.3 บทบาทและหน้าที่ของครู

ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องแสดงบทบาทและมีภาระหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนหลายประการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร สำหรับเรื่องนี้ ได้มีผู้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของครูไว้หลายท่านต่อไปนี้จะขอนำเสนอเพียงบางท่านเท่านั้น

มณี ภักเกษม (2528) ได้เสนอบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์ไว้ดังนี้

1. จัดทำโครงการสอนให้สมบูรณ์ มีความชัดเจนในเป้าหมาย มีเนื้อหาสมบูรณ์และมีการประเมินและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
2. การเตรียมการสอนในเนื้อหาวิชา ตามหลักสูตรให้สมบูรณ์โดยมีลำดับขั้นตอนตามหลักสูตร
3. การเตรียมอุปกรณ์ จัดหาอุปกรณ์ที่จะใช้ในบทเรียนนั้นๆ หาง่ายและประหยัด สามารถแก้ไข คัดแปลงใช้ได้หลายๆโอกาส
4. การสอน ดำเนินการสอนโดยวิธีการตามลำดับขั้น ศึกษาการใช้อุปกรณ์และใช้

ให้ถูกกับบทเรียน เหมาะสมกับเวลา และการเก็บรักษาไว้ให้ดีมีการประเมินผลตามกระบวนการเรียนการสอนอยู่เสมอ

5. การออกข้อสอบ มีการออกข้อสอบทั้งข้อสอบข้อสอบ กลางภาค และปลายภาค อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการวัดผล

6. งานธุรการของข้อสอบ ออกข้อสอบให้เสร็จทันและจัดการพิมพ์ข้อสอบทันตามกำหนด ตรวจข้อสอบให้ทันเวลา รักษาความลับของข้อสอบ จัดคะแนนให้ถูกต้องตามกระบวนการให้คะแนน

7. เสียสละเวลาในการสอนซ่อมเสริม หรือทบทวนตลอดจนให้งานเพิ่มเติม นอกเหนือจากเวลาราชการ เพื่อให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือทันตามหลักสูตร

8. ควบคุมชั้นเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่เสมอและหาทางช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในด้านความประพฤติและสร้างทัศนคติที่ดีงามให้มากขึ้น

9. รักษาเวลาในการเข้าสอนและออกจากห้องสอน

10. หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อความแม่นยำในวิชาที่สอน

11. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มาติดต่อ

12. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานของตนให้ดียิ่งขึ้น หรือเสนอแนะวิธีที่ดีในการพัฒนาการเรียนการสอน

13. ตรวจงานเด็กและแก้ไขข้อผิดพลาดเสมอๆ

บันทึก พุทธศักราช 2522 ได้กล่าวถึงลักษณะและบทบาทของครูประถมศึกษาที่สามารถส่งเสริมและสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กในระดับที่ดีได้ ควรประกอบด้วย

1. ครูประถมศึกษาควรเป็นคนที่รักเด็ก ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาปราณี สนใจที่จะสนทนา อดทนต่อการสอบถามทั้งที่เป็นเรื่องและไม่เป็นเรื่อง พร้อมทั้งจะรับฟังและให้อภัยแก่เด็กๆ เสมอ

2. บรรยายภาควิชาในห้องเรียนเป็นกันเอง เช่น การสอบถาม การทักทายกับเด็ก อย่างใกล้ชิด ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย เด็กจะกล้าพูดกล้าแสดงออก การจัดห้องเรียน ครูภัณฑ์ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนต่างๆ เป็นเครื่องปรุงที่ทำให้ บรรยายภาควิชาในห้องเรียนน่าสนใจ ทำทาสให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น

3. การยกย่องชื่นชมเชยสร้างความมั่นใจในตนเอง การชมเชยทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ สนใจที่จะทำงานให้ดีขึ้น เพิ่มความเอาใจใส่ในสิ่งที่เรียนมากขึ้น

4. ควรให้ความสนใจแก่กิจกรรมที่เด็กทำอยู่ ครูควรเอาใจใส่ให้ความสนใจเพื่อคอยช่วยเหลือแนะนำ หรือควบคุมไปด้วย หากเด็กมีปัญหาอาจถามหรือขอความช่วยเหลือจากครู อันจะเป็นทางให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง การแสดงความเอาใจใส่อาจทำได้โดยการสอบถาม พูดคุย เพราะในบางโอกาสเด็กต้องการความช่วยเหลือจากครู

5. ครูควรจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมใหม่ๆ ให้แก่เด็กอย่างต่อเนื่อง การจัดประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ อันเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเพิ่มพูนความสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น การศึกษานอกหรือในบริเวณโรงเรียน การทดลองง่ายๆ การสำรวจ การสังเกต สภาพแวดล้อมซึ่งต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาหรือบทเรียนนั้น

6. ครูควรเป็นผู้นำที่ดีในการปฏิบัติ เพราะเด็กจะถือเอาครูเป็นแบบอย่างที่ดีของเขา ครูจำเป็นต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการแต่งกาย การใช้คำพูดที่สุภาพ การตรงต่อเวลา ความประพฤติและอื่นๆ ไม่ควรจะสั่งหรือสอนเด็กที่เข้าทำนองที่ว่า "จงทำตามที่ผมบอก แต่อย่าทำตามที่ผมทำ" หากเป็นเช่นนี้ การฝึกอบรมเด็กจะได้ผลน้อย

7. ครูประณตึกษาควรทำหน้าที่กระตุ้น ส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้แสดงออก นับตั้งแต่การตอบคำถามของครู ตามความเข้าใจ ตามกำลังสติปัญญา ควรให้เด็กแสดงออกได้อย่างทั่วถึงกันทั้งเด็กอ่อนและเด็กฉลาด การทำงานและการเล่นทุกครั้งต้องพยายามให้เด็กทุกคนได้แสดงออก ยิ่งไปกว่านั้นควรแลกเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่มให้มีความสามารถทัดเทียมกัน

สมาน แสงมลิ (2520) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของครูไว้ดังนี้

1. อาชีพครู เป็นอาชีพที่มีเกียรติ เพราะเป็นการอบรมสั่งสอนบุคคลเป็นการยกระดับจิตใจคนให้สูงขึ้น ครูมักจะได้รับความนิยมนับถือ ทั้งจากนักเรียน ผู้ปกครอง และสังคมเป็นอย่างดี ครูจึงต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมกับที่สังคมยกย่อง

2. หน้าที่ของครูที่สำคัญ คือ

2.1 อบรมสั่งสอนให้เด็กมีความรู้ ความประพฤติที่ดีสามารถเลี้ยงดูตนเองได้

2.2 รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

2.3 เป็นผู้คอยแนะนำสิ่งที่ดีงามใหม่ๆ ให้แก่ชนรุ่นหลัง

3. ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูนั้น ครูจึงต้อง

3.1 ทำตนเป็นตัวอย่าง ต้องเป็นคนมีหลักฐาน สามารถครองตนได้

3.2 มีความรับผิดชอบต่อนักที่

3.3 ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3.4 มีวินัย ปฏิบัติตามแบบของทางราชการ

3.5 มีความสามัคคี ร่วมมือปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนครูในโรงเรียนอย่างเต็มที่

3.6 รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 อ้างถึงใน กรัณย์ เสงี่ยมนิส , 2528) กล่าวถึงพฤติกรรมของครูยุคใหม่ โดยพิจารณาจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทำให้สภาพการจัดการเรียนการสอนมีแนวโน้มว่าต้องเปลี่ยนแปลงตามด้วย ครูต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน้าที่ของครูยุคใหม่จึงควรมีหน้าที่ดังนี้

1. ต้องถ่ายทอดให้นักเรียนทราบสภาพความเป็นจริงของสังคม ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปลุกฝังให้นักเรียนมีนิสัยไม่มั่งง่าย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกำลังเป็นพิษและอันตรายต่อชีวิตในสังคม

2. ต้องให้นักเรียนทราบปัญหาสังคม ให้รู้จักป้องกันตนเองจากภัยของสังคม

3. ต้องให้มีความรู้ด้านสุนทรามย์ โภชนาการเพื่อสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์

4. ปลุกฝังความนิยมในเอกลักษณ์ของไทย เช่น การอุปโภค บริโภค การวางตัว การแสดงออก ฯลฯ เพราะสังคมยุคใหม่นิยมวัตถุนิยม มากกว่า คุณธรรม

5. ฝึกทักษะการทำงาน และสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน ในสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำของสังคม ฝึกทักษะงานประดิษฐ์ งานหัตถกรรม ฯลฯ และประหยัด มีวินัย อดทน

6. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้โอกาสทำงานหมู่ ฝึกอบรมในลักษณะของผู้อื่น รู้จักเสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม

7. ฝึกให้นักเรียนใช้ความคิดและวิจารณ์ผลงานของตนเอง รู้จักวิเคราะห์เหตุผล รู้จักเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง

8. ต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลทางการศึกษาทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน สื่อการสอน หรืออุปกรณ์การศึกษาไม่จำเป็นต้องลงทุนสูง แต่อาจสร้างขึ้นจาก ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น หรือวัสดุที่เหลือใช้

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้อง

1. จัดทำโครงการสอน, แผนการสอน
2. เตรียมการสอน และอุปกรณ์การสอน
3. รักษาเวลาในการเข้าสอน และออกจากห้องทุกครั้ง
4. ดำเนินการสอนตามลำดับขั้น และเหมาะสมกับเวลา
5. ควบคุมชั้นเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
6. กระตุ้นส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออก
7. จัดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่เด็กอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสบการณ์
8. ให้ความสนใจกับกิจกรรมที่เด็กทำอยู่
9. มีการออกข้อสอบอย่างถูกต้องตามหลักการวัดผล
10. ตรวจงานเด็กและแก้ไขข้อผิดพลาดเสมอ
11. เสียสละเวลาในการสอนซ่อมเสริม
12. ยกย่องชมเชย สร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน
13. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย
14. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
15. ถ่ายทอดให้นักเรียนทราบตามสภาพความเป็นจริง

2.4 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527) หมายถึง

สิ่งที่อยู่รอบๆ ร่างกายของสิ่งมีชีวิตที่มีปฏิกริยาหรือปฏิสัมพันธ์กับร่างกาย ทำให้สิ่งมีชีวิตนั้น มีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น แต่สภาพแวดล้อมในที่นี้ หมายถึง สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ คือสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนาตามเจตนาของผู้สอน ส่วนทางกายภาพหมายถึงวัสดุ สิ่งของที่สามารรถสัมผัสและต้องหรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าของผู้เรียน ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จึงหมายถึงสภาพการเป็นอยู่ มีอยู่ หรือสภาพการจัดบริเวณ อาคาร สถานที่ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในระบบโรงเรียน คือ การจัดบริเวณ โรงเรียน การจัดอาคารเรียน การจัดห้องเรียน ตลอดจนการตกแต่งห้อง การวาง การติดตั้ง วัสดุอุปกรณ์ทั้งมวล สภาพแวดล้อมทางกายภาพเหล่านี้แม้ในระยะเวลาอันสั้น จะมองไม่เห็นหรือไม่รู้สึกในอิทธิพลของมันต่อพฤติกรรมของผู้เรียน แต่ความเคยชินและการที่ได้รับรู้ได้ติดต่อสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้นวันแล้ววันเล่า จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนได้ถูก สร้างสมควมรู้สึกนึกคิด ความชอบ ความชัง คุณค่า ระบบค่านิยม ตลอดจนสร้างพฤติกรรม และบุคลิกภาพของผู้เรียนโน้มน้าไปยังไปตามลักษณะของสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้

2. สภาพบริเวณและอาคารเรียนกับบุคลิกของผู้เรียนสภาพการจัดบริเวณเริ่มตั้งแต่ รั้วโรงเรียน สนามเล่น ถนน การปลูกต้นไม้ สวนดอกไม้ ตลอดจนลักษณะการจัดตั้ง อาคารเรียนและลักษณะของตัวอาคารเรียน สิ่งเหล่านี้อาจมีผลต่อความรู้สึกของผู้เรียน ตั้งแต่วินาทีแรกที่ก้าวเข้ามาในบริเวณโรงเรียน แต่ปล่อยไปสักพักหนึ่งก็จะเกิดความเคยชินผู้ใหญ่มองเห็นเป็นของธรรมดา และไม่รู้สึกในอิทธิพลของสิ่งเหล่านี้ ต่อการเสริมสร้างบุคลิกของผู้เรียน เพราะเป็นกระบวนการต่อเนื่องและใช้เวลายาวนาน เกินกว่าที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนในเวลาอันสั้น ลักษณะบริเวณโรงเรียนที่มีรั้วรอบขอบชิด เป็นกำแพงหรือลวดหนามถนนภายในเป็นระเบียบแข็งทื่อ อาจสื่อให้เห็นถึงปรัชญาและ ลักษณะบุคลิกของผู้บริหาร หรือครูอาจารย์ในโรงเรียนนั้นว่าเป็นคนเจ้าระเบียบ คุ้คน น่ากลัว คงจะเป็นผู้ควบคุมนักเรียนมากกว่าจะเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

ในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับโรงเรียนแรก แม้ทุกอย่างจะจัดให้อยู่ในลักษณะเป็นระเบียบเหมือนโรงเรียนแรก แต่ก็มีลักษณะเรื้อนร้อยเป็นธรรมชาติอาจปลูกต้นไม้เป็นรั้วหรือปลูกต้นไม้ประดับอยู่ภายในรั้ว และตามรอบถนนภายในมีส่วนดอกไม้ไม้ประดับตัวอาคารมีสิ่งตกแต่งให้เป็นธรรมชาติสวยงาม ร่มรื่น อาจเป็นลักษณะที่ดึงดูดใจให้เข้ามาและเข้ามากระทำกิจกรรมต่างๆมากกว่าลักษณะแรก

การจัดสภาพห้องเรียนในปัจจุบันนี้ นักการศึกษา สรุปว่าเป็นไปตามความเชื่อทางปรัชญาการศึกษา 3 ประเภทใหญ่ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527)

ก. พวกปรัชญาสมัยเก่า (Conservation Philosophy) พวกนี้เชื่อในอำนาจของครู ครูจะต้องเป็นผู้ควบคุมเป็นผู้บ่มความรู้ให้แก่นักเรียน การจัดห้องเรียนจึงเป็นแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Center Classroom) คือจัดแถวโต๊ะเก้าอี้แบบตาคิดหันหน้ามาหาครูที่หน้าชั้น

ข. พวกปรัชญาเลือกสรร (Electric Philosophy) พวกนี้ยึดหลักเลือกสรรสภาพห้องเรียนตามลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละประเภท โดยถือเอาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดสภาพห้องเรียน (Teacher-Student หรือ Student-Teacher Center Classroom)

ค. พวกปรัชญาเสรีนิยม (Liberal Philosophy) พวกนี้เชื่อในหลักการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียน ให้นักเรียนได้ตกลงทิศทางการเรียนและวินัยแห่งตนและหมู่คณะของตนเอง การจัดสภาพห้องเรียนจึงปล่อยให้ไปไปตามความต้องการและความคิดเห็นของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำอยู่ภายนอกเท่านั้น จากการสำรวจของนักการศึกษาทราบว่า แบบข. และค. เป็นที่นิยมมากสำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน คือ การจัดระบบอาคารเรียน ห้องเรียนให้น่ารื่นรมย์ เหมาะกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะมีผลทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสร้างทัศนคติที่พึงปรารถนา ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้อของนักเรียน

2.5 การสอนตามแนวหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้แบ่งมาลง
ประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ 5 กลุ่มดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

1. กลุ่มทักษะ เป็นเรื่องมือการเรียนรู้ประกอบด้วยคณิตศาสตร์และภาษาไทย
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษนี้ กำหนดไว้ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนอาจจัดกิจกรรมเสริมความรู้ ทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง
4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่นๆตามความสนใจของผู้เรียน

จากหลักสูตรดังกล่าวได้ให้แนวดำเนินการจัดการเรียนการสอนไว้ด้วย ดังนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

1. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน
2. จัดการเรียนการสอน ให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความจำเป็นของ
ท้องถิ่น

2.6.1 การสอนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ หลักสูตรกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์มีจุดประสงค์
ทั่วไปเน้นการติดตามลำดับเหตุผลและการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ผู้สอนจะต้องศึกษาเอกสาร
หลักสูตรและเอกสารประกอบต่างๆให้เข้าใจแล้ว จึงวางแผนและเตรียมการสอนใน
รายละเอียดเป็นเรื่องราวไป การสอนจึงจะบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรได้

1.หลักสูตร หลักสูตรกลุ่มทักษะที่เป็นเรื่องมือการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ระดับ
ประถมศึกษาเน้นในด้านความคิด ความเข้าใจ จากกิจกรรม ประสบการณ์และของจริงหรือ
อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางจำนวน พีชคณิต การวัด เรขาคณิตและสถิติ โดยจัดให้มี
ความสัมพันธ์กันและคำนึงถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยมีจุดประสงค์ทั่วไปดังนี้

- ก. เพื่อให้รู้คุณค่าของคณิตศาสตร์ และสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิต
ประจำวัน

ข. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการคิดศาสตร์อย่างกว้างขวาง

ค. เพื่อฝึกฝนให้มีทักษะ สมาธิ ความสังเกตและความคิดตามลำดับเหตุผล ความมั่นใจตลอดจนแสดงความรู้สึกนึกคิดตามลำดับนั้นออกมาอย่างมีระเบียบ กว้าง สั้น ชัดเจน มีความประณีต ความละเอียดถี่ถ้วน ความแม่นยำและรวดเร็ว

ง. เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมเจตคติในระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์และการคิดคำนวณ ซึ่งจะประกอบเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา

จ. เพื่อให้ละอองต่อการแก้ปัญหา และเป็นแนวทางอันจะก่อให้เกิดความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ ไว้สำหรับผู้เรียนและผู้สอนดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

ก. คู่มือครู ซึ่งประกอบด้วย แผนภูมิการสอน ความคิดรวบยอด หลักการ จุดประสงค์ คำใหม่ สัญลักษณ์ อุปกรณ์ เวลาที่ใช้สอน วิธีสอนและกิจกรรม และเฉลยคำตอบแบบฝึกหัด

ข. แบบเรียน ประกอบด้วย เนื้อหา รายละเอียด และแบบฝึกหัดเป็นบทๆ ไป

ค. บัตรงาน เป็นบัตรสิ่งงาน กิจกรรม แบบฝึกหัด จัดทำไว้เป็นชุดๆ สามแบบ คือ บัตรงานที่มีเนื้อหาสูงกว่าในแบบเรียน สำหรับผู้เรียนที่เรียนเก่ง บัตรงานที่มีเนื้อหาต่ำกว่าในแบบเรียน สำหรับผู้เรียนช้าและบัตรงานเสริมแบบฝึกหัดในแบบเรียน สำหรับครูที่ผู้สอนมีความเห็นว่าผู้เรียนยังมีทักษะในเรื่องนั้นๆ ยังไม่เพียงพอ

2. ลักษณะการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ถ้าพิจารณาจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ในหลักสูตร พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้ดีแล้วจะเห็นว่าหลักสูตรมีจุดประสงค์เน้นสามประการใหญ่ๆ คือ เน้นการศึกษาหลักเกณฑ์ และมโนคติทางคณิตศาสตร์ โดยระเบียบวิธีการวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และสุดท้ายเน้นให้เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์

การเรียนการสอนจะได้ผลดีต้องเนื่องดังกล่าวนี้อแล้ว ผู้สอนจะต้องเตรียมการอย่างดีและจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

ก. กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

ข. กิจกรรมการเรียนการสอนควรให้มีการฝึกคิดย้อนกลับและเทียบแทนระหว่างรูปธรรม ทศนวิสูตรและนามธรรม ทั้งนี้เพราะคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้สัญลักษณ์และนามธรรมเป็นเครื่องมือ แต่พื้นฐานความเข้าใจในสัญลักษณ์และนามธรรมทั้งหลายจะต้องพัฒนามาจากของจริงที่เป็นรูปธรรม

ค. กิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดตามลำดับเหตุผลและความยากง่ายของประเภทการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องพิจารณาว่าอะไรสมควรจะต้องมาก่อนมาหลังความคิดใดหรือเรื่องใด เช่น ผู้เรียนจะต้องเข้าใจความแตกต่างของขนาด สามารถเปรียบเทียบและบอกได้ว่าอะไรเล็กกว่า อะไรใหญ่กว่าได้เสียก่อน จึงจะสามารถทำความเข้าใจกับจำนวนมาก จำนวนน้อย

บุญทัน อยู่ชมบุญ (2529) ได้กล่าวถึงหลักการสอนคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูไว้ดังนี้

1. สอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของเด็ก คือ พร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และพร้อมความรู้ในแง่ความรู้ที่จะมาต่อเนื่องกับความรู้ใหม่
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเด็ก
3. ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. การเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้
5. การสอนเพื่อสร้างความคิด ความเข้าใจในระยะเริ่มแรกจะต้องเป็นประสบการณ์ที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน
6. การสอนแต่ละครั้งจะต้องมีจุดประสงค์ที่แน่นอนว่า จัดกิจกรรมเพื่อสนองจุดประสงค์อะไร

7. เวลาที่ใช้ในการสอน ควรใช้ระยะเวลาพอสมควร ไม่นานจนเกินไป

8. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการยืดหยุ่นได้

9. การสอนที่ดีควรเปิดโอกาสให้นักเรียน มีการวางแผนร่วมกันกับครู
 10. การสอนคณิตศาสตร์จะดี ถ้าเด็กมีการทำงานร่วมกัน หรือมีส่วนร่วมในการค้นคว้า สรุปรูปแบบต่างๆ แก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองร่วมกับเพื่อนๆ
 11. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรสนุกสนานบันเทิงไปพร้อมกับการเรียนรู้ด้วย จึงจะสร้างบรรยากาศที่น่าติดตามต่อไปแก่เด็ก
 12. นักเรียนจะเรียนได้ดีเมื่อเริ่มเรียนโดยครูใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรม ไปสู่นามธรรม
 13. การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ครูอาจใช้วิธีสังเกต การตรวจสอบแบบฝึกหัด การสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวัดผล จะช่วยให้ครูทราบข้อบกพร่องของนักเรียนและการสอนของตน
 14. ไม่ควรจำกัดวิธีคิดคำนวณหาคำตอบของเด็ก
 15. ฝึกให้เด็กรู้จักตรวจคำตอบด้วยตนเอง
- นอกจากนี้ วิลกา อาวีรัตน์ (2532) ยังได้เสนอว่า หลักการในการสอนคณิตศาสตร์นั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
1. การสอนเนื้อหาใหม่แต่ละครั้ง ครูจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน ทั้งความพร้อมด้านวุฒิภาวะ และเนื้อหา
 2. การสอนคณิตศาสตร์เน้นเรื่องความเข้าใจมากกว่าความจำ
 - 2.1 การสอนเพื่อให้เกิดการซึมซาบ
 - 2.2 การสอนเพื่อให้เกิดความรู้ถาวร
 - 2.3 การสอนเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้
 3. ใช้วิธีอุปมาน (Inductive) ในการสรุปหลักการทางคณิตศาสตร์ แล้วนำความรู้ไปใช้ด้วยวิธีอนุมาน (Deductive)
 4. ควรมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมองเห็นความหมายและหลักการทางคณิตศาสตร์ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ควรจัด มี 3 ประเภทได้แก่

- ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม
- ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นกึ่งรูปธรรม
- ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นนามธรรม

5. สอนจากปัญหาจริงที่เด็กประสบอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน

6. ส่งเสริมการสอนโดยใช้กิจกรรมและสื่อการสอน การสอนเรื่องใหม่

แต่ละครั้งควรใช้สื่อรูปธรรม อธิบายแนวความคิดนามธรรมทางคณิตศาสตร์

7. การจัดบทเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

8. ครูควรใช้เทคนิคต่างๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนคณิตศาสตร์

จากหลักการสอนคณิตศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การสอนคณิตศาสตร์ที่ดี ครูคณิตศาสตร์จะต้อง

1. มีการเตรียมความพร้อมก่อนการสอน
2. จัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระดับพัฒนาการทางการเรียน
3. กิจกรรมการเรียน มีการเปรียบเทียบจาก รูปธรรมไปสู่นามธรรม
4. จัดกิจกรรมตามลำดับความยากง่ายของประเภทการเรียนรู้
5. ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. นักเรียน มีส่วนร่วมในการสรุปกฎเกณฑ์ต่างๆ
7. ครูไม่ควรจำกัดวิธีคิดของนักเรียน
8. ฝึกให้เด็ก ตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง

2.5.2 การสอนกลุ่มวิชาทักษะภาษาไทย

1. หลักสูตร หลักสูตรภาษาไทยได้กำหนดเนื้อหาแต่ละชั้นไว้เพื่อเป็นแนวในการฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตลอดทั้งเป็นแนวให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยให้เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันในแง่ของการใช้ภาษา ความเข้าใจภาษา และข้อเท็จจริงตามลำดับชั้น ตั้งแต่ป.1 ถึง ป.6 ในตัวหลักสูตรทุกชั้นกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ความลึกหรือขอบหรือหลักการและเนื้อหาไว้ เอกสารประกอบหลักสูตรอื่นที่ผู้สอนจะต้องศึกษาให้ละเอียดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมการสอน มีดังนี้

ก. แผนการสอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน มโนคติของเรื่อง เนื้อหา กิจกรรมเสนอแนะ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนการสอนไว้ให้ผู้สอนเลือกตามความเหมาะสมของแต่ละเรื่องแต่ละท้องถิ่น ผู้สอนสามารถที่จะยึดแผนการสอนซึ่งเตรียมไว้ให้ขึ้นละหนึ่งเล่มนี้เป็นแนวทางหรือเป็นคู่มือในการเตรียมการสอนได้

ข. หนังสือเรียน เป็นหนังสือที่เตรียมไว้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางภาษาไทย ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตร เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ของภาษาไทย ตลอดจนสอดแทรกบทหรือย่อแก้ว ร้อยกรอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและปลูกฝังความรู้สึกในรสของภาษาดัง และในแต่ละชั้นก็ได้กำหนดเกณฑ์อย่างต่ำของจำนวนคำใหม่ไว้ดังนี้

ป.1 ให้รู้คำอย่างน้อย	450 คำ
ป.2 ให้รู้คำเพิ่มขึ้นอย่างน้อย	800 คำ
ป.3 ให้รู้คำเพิ่มขึ้นอย่างน้อย	1,200 คำ
ป.4 ให้รู้คำเพิ่มขึ้นอย่างน้อย	1,550 คำ

ส่วนป.5 และป.6 ถือว่ารู้จักคำต่างๆ มากแล้ว จึงไม่กำหนดจำนวนอย่างต่ำของคำไว้

ค. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือสำหรับผู้สอนให้ทราบประเด็นสำคัญในการสอนตามตำราเรียนแต่ละบท โดยแนะนำให้ผู้สอนทราบว่าในแต่ละบทมีคำใหม่เพิ่มขึ้นกี่คำ เน้นหลักเกณฑ์การอ่านเรื่องใด เสนอแนะวิธีการสอนและวิธีฝึกทักษะทางภาษาไทยให้เหมาะสมสำหรับการสอนแต่ละบทเรียน ทั้งการพูด การเขียน ดังนั้นลักษณะการสร้างแรงจูงใจและการนำเข้าสู่บทเรียนทั้งการพูด การเขียน ดังนั้นลักษณะการสร้างแรงจูงใจและการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเริ่มต้นการสอนภาษาไทยอย่างมีความหมาย จึงควรสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งต้องการจะถ่ายทอดประสบการณ์ของตนต่อเพื่อนหรือผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็แรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ของตนหรือเป็นสถานการณ์สร้างความรู้ใจใคร่รู้ในสิ่งที่บุคคลอื่นถ่ายทอดออกมาในรูปของภาษาแล้ว

กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย จะต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน ซึ่งในระดับชั้นประถมปีที่ 1 เป็นต้นไป ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางภาษาพูด

จากบ้านมามากพอสมควรแล้ว จึงสามารถเริ่มการสอนจากการพูดและการฟังเพื่อจัดระเบียบภาษาให้เป็นรูปแบบเดียวกันและสร้างความพร้อมสำหรับการเรียนภาษาอ่านและเขียน

แนวการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา มณฑล ชงอินเนตร (2524) และ สำเร็จ ฐรัช (2527) ได้เสนอหลักสำคัญๆ ไว้ดังนี้

1. คำนึงถึงธรรมชาติในการเรียนภาษาของเด็กที่เรียนรู้โดยการเลียนแบบ
2. ให้เด็กเรียนองค์ประกอบของภาษา คือ การออกเสียงการเข้าถึงความหมาย และโครงสร้างของคำ

3. สอนให้เกิดสัมพันธภาพทั้ง 4 ด้านคือ การฟัง การพูด การอ่านและเขียน
4. สอนให้เกิดความคล่องแคล่วทางภาษา (เกิดทักษะ)
5. สอนให้เกิดความรู้ มุ่งให้เด็กเรียนโดยการกระทำมากที่สุด
6. สอนให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย
7. สอนให้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

จุฬาร สันทา (2537) กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ไว้ดังนี้

1. ผูกทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะแต่ละอย่างให้แม่นยำ แล้วจึงฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน
2. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา การเรียนภาษาเป็นการเรียนแบบอย่างหนึ่ง ผู้เรียนจะต้องเรียนภาษาที่เป็นต้นแบบ จากครูผู้สอน
3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษา ควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและให้รู้วัฒนธรรมทางภาษา
4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟังและอ่าน
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ
6. ปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยการสอนให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจ

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

9. สอดแทรกคุณธรรมต่างๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความขยัน ความรับผิดชอบ ฯลฯ

10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกตจดจำและจดบันทึกสิ่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา ได้รับความรู้เพิ่มเติม และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

11. นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

12. ให้แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่อง การใช้ภาษาของครูในการสอน และการสื่อความในโรงเรียน

13. เน้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนในการวัดประเมินผล ต้องคำนึงถึงวัยและระดับชั้น

14. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตนเอง เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

15. ศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

จากแนวการสอนภาษาไทยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่ดีจะต้อง

1. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา
2. สอนทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียนให้สัมพันธ์กัน
3. ปลุกฝังเจตคติที่ดีในการเรียนภาษาไทย
4. สอนโดยโยงไปใช้ในชีวิตประจำวัน
5. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียนในเรื่องการใช้ภาษา

2.5.3 การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

1. หลักสูตร กลุ่มนี้เป็นกระบวนการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม ซึ่งครอบคลุมปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เพื่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี โดยจัดประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมา ปัญหาและความต้องการของคนไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ มารวมไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องเป็นสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ได้แก้ปัญหา และได้เผชิญสถานการณ์จำลองอันจะประสบในวิถีชีวิตจริงด้วย การใช้สื่อการเรียนเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้อภิปรายถกเถียง และได้ค้นคว้าทดลองเพื่อแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ในชั้นเรียนจะได้สะสมไว้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรง และดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้สะสมประสบการณ์ที่นำไปใช้ยังเกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมนั้น

วัตถุประสงค์การสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

1. เพื่อให้มีความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติได้ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย ทั้งทางกาย และทางจิตใจส่วนบุคคลและชุมชน
2. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานและความสามารถพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้
3. เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันได้
4. เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เทคโนโลยี และทางสังคม
5. เพื่อให้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามขอบเขตแห่งเสรีภาพของตนและผู้อื่น
6. เพื่อให้เข้าใจในหลักการของการอยู่ร่วมกันในสังคมและสามารถปฏิบัติตามหลักการที่ตนเชื่อมั่นได้

7. เพื่อให้รู้จักเลียงภัยจากสิ่งเสด็จ

8. เพื่อให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ

2. แนวการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กรมวิชาการ (2533) ได้กล่าวถึงแนวการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่า
ควรจะสอนโดยใช้หลักการต่อไปนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้เหมือนกับสภาพชีวิตที่เป็นจริง เพื่อให้เด็กสามารถ
นำไปใช้ได้

2. สอนเพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น

3. สอนให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ และเห็นความสำคัญของสิ่งอื่นๆ ที่เรียน เพื่อ
ปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

4. สอนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ค้นหาหาความรู้ด้วย
ตนเอง สามารถสรุปเป็นความรู้นำไปใช้ได้

5. สอนโดยเน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการท่องจำจากเกณฑ์

6. สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีงามต่างๆ ให้นิในตัวเด็ก

7. สอนเพื่อปลูกฝังพื้นฐานทางประชาธิปไตย ให้นิในตัวเด็กและสามารถปฏิบัติ
คนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ

8. สอนในสิ่งที่ปัญหาจากใกล้ตัวเด็ก ไปสู่สิ่งที่ไกลออกไป โดยใช่วิธีการ
ต่อไปนี้

8.1 การอภิปรายและการซักถาม

8.2 การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

8.3 การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

8.4 การแก้ปัญหา

8.5 การปฏิบัติจริง

สมน อมรวิวัฒน์ (2520) ได้กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติในการสอนสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต ดังต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมที่สร้างความสนใจของผู้เรียน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ครูอาจจัดได้โดยการสนทนาปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆที่นักเรียนมี ใช้ข่าวหรือเหตุการณ์ประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน

2. จัดกิจกรรมที่เน้นการคิด แสวงหาคำตอบด้วยการค้นคว้าทดลอง มากกว่าการสอนให้ท่องจำและทำกิจกรรมตามแบบแต่เพียงอย่างเดียว

3. จัดกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนเข้าช่วยแทนที่จะใช้หนังสือแบบเรียนแต่เพียงอย่างเดียว อุปกรณ์การสอนมีส่วนช่วยให้เกิดกิจกรรมที่น่าสนใจขึ้น การใช้ของจริง วัสดุจำลองและเครื่องมือประกอบต่างๆ จะทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้หลายประเภท

4. จัดกิจกรรมที่เลียนแบบสถานการณ์ในชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้รับการช่วย ให้เรียนอย่างเต็มที่ สร้างความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันและเรียนได้อย่างสนุกสนาน

5. จัดกิจกรรมที่มีการวัดผลทุกขั้นตอน และนักเรียนได้มีโอกาสประเมินตนเอง จากหลักการสอนสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การสอนสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ดี ครูจะต้อง

1. จัดการเรียนการสอนให้เหมือนสภาพชีวิตจริง
2. สอนให้เห็นความสัมพันธ์และความสำคัญของสิ่งอื่น
3. ให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอน
4. สอนโดยการใช้ปฏิบัติจริง
5. แสวงหาคำตอบด้วยการค้นคว้าทดลอง
6. สอนจากสิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว

2.5.4 วิธีการสอนสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1. หลักสูตร ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กล่าวนำไว้ว่ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมในตัวผู้เรียน

ในหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปไว้ดังต่อไปนี้

- มีค่านิยม เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- พัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และสังคม
- มีโอกาสได้แสดงออกตามความถนัด ความสามารถของบุคคล
- ได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตย
- พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความประณีต และรสนิยมที่ดี

การเตรียมการสอน ครูผู้สอนจะต้องศึกษาเอกสารหลักสูตร โดยเฉพาะตัวหลักสูตร แผนการสอน และจะต้องศึกษาแผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วย เพราะในด้านข้อเท็จจริงเหตุผลและแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานมาสู่การพิจารณาพฤติกรรมของตนเองและปฏิบัติให้เป็นนิสัยนั้น สามารถบูรณาการเข้าไว้กับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นอย่างดี

2. ลักษณะการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เจตนารมณ์ของหลักสูตรการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้มุ่งให้เกิดคุณค่า เจตคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยประกอบด้วย จริยศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างนิสัย ในแต่ละแขนงมีวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการสอน และสื่อการเรียนเฉพาะ จึงขอล่าสรุปแนวการสอนแต่ละแขนงดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

จริยศึกษา

1. จริยศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะของคนให้มีคุณธรรม บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย และพฤติกรรมที่ดีงาม มีศีลธรรมตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

2. ครูผู้สอนต้องเข้าใจและเห็นความสำคัญของการสอนจริยศึกษา รู้แน่วินัย และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. การสอนจริยศึกษาให้ได้ผลควรเน้นและส่งเสริมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นหลัก ไม่ใช่เรียนเพียงให้รู้เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กล่าวคือ นักเรียนสามารถควบคุม กาย วาจาและใจ ให้อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนและสามารถปรับตัวให้กับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดี มีศีลธรรม ความประพฤติและกิจสามารถทำอันดีงามตามที่สังคมต้องการ

4. การอบรมสั่งสอนด้านจริยศึกษา จำเป็นต้องดำเนินไปตลอดเวลา ในทุกสถานที่ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ควรให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน

5. การสอนจริยศึกษา เพื่อให้เด็กเรียนสามารถควบคุม กาย วาจา และใจ ให้อยู่ในขอบเขตอันดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม ตลอดจนสามารถรับผิดชอบการกระทำของตนและปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย จำเป็นต้องจัดประสบการณ์ในหลายๆ ลักษณะ คือ

5.1 การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามคุณธรรม

5.2 การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม พิธีกรรม และระเบียบประเพณี

5.3 มารยาทและวิธีปฏิบัติ

6. การสอนจริยศึกษา จำเป็นต้องใช้กิจกรรมหลายอย่าง เพื่อให้เด็กเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความคิดที่จะปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ครูต้องใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี แต่ละวิธีควรมีเทคนิคหรือวิธีการที่จะทำให้การเรียนสนุกสนาน เกิดความคิดรวบยอด และเห็นแนวทางในการปฏิบัติด้วยตนเอง

7. การประเมินผลตามจุดประสงค์ของจริยศึกษา อาจทำได้หลายวิธี เช่น

7.1 การตรวจแบบฝึกหัด การตรวจผลงาน

7.2 การสอบข้อเขียน

7.3 การสังเกตการปฏิบัติจริง

7.4 การสัมภาษณ์และสอบถาม

ทั้งนี้เน้นทั้งการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อการปฏิบัติอันดีงาม และเพื่อตัดสินการเรียน

ศิลปศึกษา

1. ศิลปศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กเรียนรู้จักคิด โดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน รู้จักคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักสวยรักงาม เป็นคนละเอียดอ่อน มีระเบียบวินัยทางหนังสือที่เป็นสาธารณะส่วนรวม และไม่ทำลายโดยไม่เห็นเหตุผล

2. แนวการสอนโดยทั่วไปควรประกอบด้วย

- 2.1 การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ได้แสดงออกอย่างเสรี
- 2.2 การเลือกวัสดุต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบกิจกรรมศิลปะ
- 2.3 ความเข้าใจทางศิลปะหลายๆอย่างไปพร้อมกัน
- 2.4 การเริ่มเรียนศิลปะอย่างถูกวิธี
- 2.5 การรู้จักขั้นตอนของศิลปะ
- 2.6 ความสามารถประเมินค่าของศิลปะทุกแขนงได้

3. เนื้อหาประกอบด้วย

- 3.1 การเขียนภาพระบายสี
- 3.2 การปั้น
- 3.3 การพิมพ์
- 3.4 การจัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่างๆ

4. การจัดกิจกรรมการสอน

4.1 การเขียนภาพระบายสี กิจกรรมต่างๆ ในการเขียนภาพระบายสี ควรจะคำนึงถึงวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด ตัวอย่าง เช่น การนำเอาดินและส่วนต่างๆ ของพืช เช่น สีของดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ ฯลฯ มาใช้แทนสีในการเขียนภาพหรือวัสดุและสีที่หาได้ในราคาประหยัด การจัดกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี ก็ควรจะให้สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้ เช่น การเขียนภาพบนผ้า โดยใช้ผลของมะเกลือ ขางกล้วย ฯลฯ ส่วนการเขียนเรื่องราวเป็นภาพนั้นก็ควรเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่ใกล้ตัวเด็ก เช่น การเขียนภาพคนโดยใช้เส้นโค้ง เส้นตรง เป็นต้น

4.2 การปั้น

การปั้นเป็นการนำเอาวัสดุที่เปลี่ยนแปลงรูปได้ เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สามารถที่จะหาซื้อได้ไม่ยากนัก หรือเป็นวัสดุได้เปล่า ได้แก่ ดินเหนียว ดินน้ำมัน และวัสดุอื่นๆ เราไม่ได้จำกัดแค่วิธีการปั้นดินเหนียวหรือดินน้ำมันเท่านั้น วิธีการเริ่มต้นให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดจากการปั้นให้เป็นเส้นเสียก่อนขั้นตอนเริ่มปั้นด้วยการปั้นให้เป็นแผ่นเป็นรูปทรงกลม เหลี่ยม แล้วจึงสักรูปปั้นรูปอิสระ ควรเป็นตามลำดับขั้น

4.3 การพิมพ์ กิจกรรมต่างๆ ในการพิมพ์ภาพ ควรคำนึงถึงวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทำเป็นแม่พิมพ์ เช่น ส่วนต่างๆของพืช เชือก เศษวัสดุ ฯลฯ รูปร่างลักษณะของแม่พิมพ์ควรเลือกลักษณะที่มีรูปร่างแปลกๆ นำมาพิมพ์และจัดวางให้ได้ภาพที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น นำมาเรียงกันกับซ้อนให้เกิดจังหวะช่องไฟที่เหมาะสม

4.4 จัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่างๆ

การจัดกิจกรรมงานออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่างๆที่มีอยู่ตามท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นรูปแบบต่างๆ และอาจใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เข้าช่วยในการปฏิบัติ โดยเริ่มมาจากการใช้กระดาษพับเป็นรูปทรงต่างๆการสร้างเครื่องแขวน โดยให้เกิดการเคลื่อนไหว การจัดหิน การจัดดอกไม้ จัดกระป๋องทราย ฯลฯ เพื่อให้ได้แสดงออกตามความสามารถของแต่ละบุคคล หรือเป็นกลุ่มได้อย่างสนุกสนานและเพลิดเพลิน

ดนตรีและนาฏศิลป์

1. ดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางบุคลิกภาพ อารมณ์ สังคม และเจตคติ นั่นคือ ช่วยสร้างลักษณะนิสัยที่ดีแก่นักเรียน สร้างความรู้ความเข้าใจในการดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมสนิยม และความรู้รักอันดี

2. ความมุ่งหมายของการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ก็เพื่อ

2.1 ให้รู้จักคุณค่าของประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์

2.2 ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานต่างๆ

2.3 ให้มีโอกาสพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์

2.4 ให้แสดงออกตามความคิดเห็นและจินตนาการของตน

2.5 ให้รู้จักดนตรีและนาฏศิลป์ของไทยและชาติอื่นๆ

2.6 ให้สามารถนำประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ไปช่วยส่งเสริมและ

ปรับปรุงบุคลิกภาพของตน

3. กิจกรรมประกอบด้วย

3.1 กิจกรรมเน้นจังหวะ

3.2 กิจกรรมร้องเพลง

3.3 กิจกรรมการฟัง

3.4 กิจกรรมการแสดงต่างๆ

4. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ในการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ครูมีความสำคัญมาก เพราะครูต้องเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออก แร่สร้างจินตนาการให้แก่เด็ก ฉะนั้นครูจึงควรมีบุคลิกที่กระฉับกระเฉง มีอารมณ์ร่าเริง สนุกสนาน และกล้าแสดงออก และเป็นผู้นำในการเรียนของเด็กแต่มีใช้ผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว การสอนที่ค่นควรสอนด้วยการสาธิตและการปฏิบัติจริงให้มาก

พลศึกษา

พลศึกษาจัดเป็นกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติจริง ให้เป็นไปตามหลักวิชา ความยากง่าย วิธ ความสนใจ และการพัฒนาทาง จิตใจและสังคม ให้สมบูรณ์แข็งแรง สุขภาพจิตดีมีความร่าเริง แจ่มใส เป็นเด็กดี มีระเบียบวินัย และซื่อสัตย์ ครูสามารถที่จะดึงเอาประสบการณ์จากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมาเชื่อมโยงได้ เช่น การนำเรื่องร่างกายของเราเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อ การออกกำลังกาย เป็นเรื่องนำเข้าสู่การอภิปรายประโยชน์ของการออกกำลังกาย

กิจกรรมสร้างนิสัย

1. กิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมตามความต้องการของเด็กเพื่อพัฒนาสุขภาพกาย ใจ และความสนใจ โดยการทำให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง สามารถคิด พิจารณาอย่างมีอิสระเสรีและมีเหตุผล รู้จักวิธีการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

2. เนื้อหาและกิจกรรม

(ก) กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสุขภาพกายและใจ ได้แก่ การเก็บรวบรวมสะสม การปั้น การจัดมุมบ้าน การต่อไม้เป็นรูปต่างๆ การทำของเล่นอย่างง่ายๆ ฯลฯ

(ข) กิจกรรมเน้นการพัฒนาการทางจิตวิทยา ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การรู้จักบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การเลือกใช้วัสดุให้เกิดประโยชน์

(ค) กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสังคม ได้แก่ การเล่นสมมุติการตกแต่ง การดูแลห้องเรียน การรู้จักบุคคลากรที่ทำหน้าที่ต่างๆ ฯลฯ

(ง) กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางศิลปะ และวัฒนธรรม ได้แก่ การดึงเกิด สิ่งประดิษฐ์ ศิลปะโบราณ การศึกษาเอกสารที่ การฝึกฟังเสียงชนิดต่างๆ ฯลฯ

(จ) กิจกรรมเน้นจริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การร่วม กิจกรรมประเพณี การสังเกตพฤติกรรมที่ดีของบุคคลต่างๆ ฯลฯ

2.5.5 การสอนการงานและพื้นฐานอาชีพ

1. หลักสูตร หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ประกอบด้วยเนื้อหาสามเรื่อง คือ งานบ้าน งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานเกษตร กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ นี้มุ่งสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ คำนึงและนิยัรักการทำงานและเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ลักษณะการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

จุดประสงค์หลักของหลักสูตรต้องการให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงโดยการทำงานด้วยตนเอง โดยกระทำตามลำดับขั้น ในกิจกรรมการเรียนจนได้รับความสำเร็จที่ละน้อย สะสมจนกลายเป็นความชำนาญซึ่งในผลงานของตนมองเห็นคุณค่าของการทำงานประกอบอาชีพ และค่านิยมที่ดีที่ถูกต้องต่อการทำงานประกอบสัมมาอาชีพด้วยตนเอง การสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีค่านิยม และนิยัรักการทำงาน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการประยุกต์นำเอาความรู้ความสามารถ ความคิดและทักษะจากการเรียนรู้ในกลุ่มอื่นๆ มาเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่และงานอาชีพ การสอนจึงควรเน้นวิธีการที่มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงและฝึกฝนจนเกิดทักษะและให้เกิดลักษณะที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวันและงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมมือกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัวและผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย

3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง

4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงาน และกระบวนการทำงาน ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

จากหลักสูตรและจุดประสงค์หลัก สามารถที่จะบอกแนวทางให้ครูผู้สอนภาระงานและพื้นฐานอาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. สอนโดยเน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง
2. สอนให้นักเรียนทำงานอย่างมีแบบแผน สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้
3. สอนให้นักเรียนมีทักษะในการทำงาน, การใช้เครื่องมือ
4. สอนให้นักเรียนมีนิสัยรักการทำงาน

2.6 การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขส่งเสริมให้เด็กเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเด็กให้เรียนได้ดียิ่งขึ้นไม่ว่าครูจะจัดกลุ่มเด็กอย่างไรก็ตามเมื่อสอนไประยะหนึ่งจะมีเด็กที่ช้าหลังเพราะเรียนช้าเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กก็ได้ การสอนแบบนี้เป็นการมุ่งที่จะช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อน หรือมีปัญหาในการเรียนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สามารถเรียนทัน หรือมีพื้นฐานทางวิชาการสูงขึ้น

การสอนซ่อมเสริม คือ การสอนแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งโดยปกติจะจัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษแต่อย่างไรก็ตามจะจัดได้สำหรับนักเรียนทั้งหมด

พันทิมา สุทธิทอง (2524) ได้กล่าวว่าการสอนซ่อมเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนอ่อนสามารถเรียนทันเพื่อนผู้เรียนจะเรียนดีขึ้นกว่าเดิม และผู้เรียนที่เก่งอยู่แล้วสามารถเรียนได้ดีที่สุดตามความสามารถ การดำเนินการสอนซ่อมเสริมควรทำการดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนฝึกฝนในภาคปฏิบัติมากๆ
2. จัดกิจกรรมและแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ
3. สื่อการสอนจำเป็นมากสำหรับการสอนซ่อมเสริมควรหาสื่อที่แปลกและพิเศษกว่า

4. ควรให้มีการฝึกเป็นรายบุคคลให้มากและเริ่มจากสิ่งที่ย่างๆ ไปหาสิ่งที่ยากขึ้นทีละน้อย

5. การเสนอเนื้อหาของครูจะต้องง่าย ชัดเจนและให้เป็นจริง

6. ให้ผู้เรียนคิดค้นหาเหตุผลและหาคำตอบด้วยตัวเอง

7. ใช้วิธีการเข้าใจให้ผู้เรียนอยากทำ เช่น ใช้วิธีการค้นพบซึ่งครูเป็นผู้แนะนำ

8. ควรให้มีการอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

หลักการเบื้องต้นสำหรับการสอนซ่อมเสริม ดังนี้ (บันลือ พฤกษ์วัน, 2522)

1. แนวคิดในหน้าที่ของครูจะต้องถือว่า สอน สอบ แล้วสอนซ้ำ ในการสอนซ้ำเพิ่มเติมในส่วนที่ยังบกพร่อง ยังไม่เข้าใจในเรื่องที่เรียนไปแล้ว

2. ครูจะต้องรู้ว่าเด็กรู้อะไรมาบ้างแล้ว ควรเริ่มจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ ครูต้องใจเย็นพอ รู้จักนำเอาผลการทดสอบมาพิจารณาเป็นแนวทางที่จะช่วยเหลือแก้ไขเด็กผู้เรียน

3. รู้จักเลือกวัสดุ หรืออุปกรณ์การสอนที่ใช้สอนซ่อมเสริมเด็ก เด็กแต่ละคนอาจไม่ต้องเรียนเหมือนกัน ในขณะเดียวกัน พยายามหากิจกรรมแปลกๆ ใหม่ๆ มาจัดให้เด็กเล่น เช่น เลือกระดับของหนังสือให้พอเหมาะกับวัยและความสนใจ ใช้อุปกรณ์แปลกๆ ใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนหลายแบบอย่าง จะช่วยให้เข้าใจได้ดีขึ้น

4. กระตุ้นและส่งเสริมกำลังใจให้เกิดความอบอุ่น เพราะธรรมชาติเมื่อผู้เรียนไม่ได้รับผลที่น่าพอใจในสิ่งที่เรียน เขาเองก็ไม่อยากสนใจในสิ่งนั้นๆ เช่นเดียวกับเด็กที่อ่านไม่ค่อยได้ มักจะพยายามหาทางหลีกเลี่ยงที่จะอ่านอยู่เสมอ เพราะรู้ว่าการอ่านไม่ได้ของตนจะนำมาซึ่งความอับอายเพื่อนฝูง สิ่งที่ครูผู้สอนต้องคิดนั้นก็คือ ทำอย่างไรจะให้ผู้เรียนรู้ว่า เขาได้รับการยกย่องและยอมรับจากเพื่อน ครูจะต้องหาทางช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ ไม่ตำหนิ และไม่ทำให้เขารู้ว่า เขาประสบความสำเร็จล้มเหลว ครูจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือ ให้ความสนใจและให้กำลังใจเด็กอยู่เสมอ

วิธีการสอนซ่อมเสริมมีดังนี้

1. นักเรียนสอนนักเรียน เลือกนักเรียนที่เก่งช่วยสอน นักเรียนที่ยังไม่ผ่านจุดประสงค์ สอนแบบตัวต่อตัวหรือสอนเป็นกลุ่ม

2. สอนแบบตัวต่อตัวระหว่างครูกับนักเรียน เป็นวิธีที่ดีที่สุดเพราะครูสอนได้ตรง ปัญหาและตรงประเด็น

3. การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนจะเข้าใจซึ่งกันและกัน คืบคลานและช่วยให้มีกำลังใจตลอดเวลา

4. การสอนโดยให้ผู้จัดการเรียนจะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองเพราะมีโปรแกรมตามจุดประสงค์ในการเรียน มีคำแนะนำที่ละเอียด มีการทดสอบ ที่ตรงตามจุดประสงค์ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง มั่นใจในตนเอง รู้จักตนเอง

5. ใช้แบบเรียนสำเร็จรูปโดยเป็นแบบเรียนสำเร็จรูปแบบต่างๆไม่ซับซ้อน และแต่ละคนจะอ่านเองทำแบบฝึกหัดเอง ตรวจคำตอบเอง

6. สมุดแบบฝึกหัดด้วยตนเองลักษณะคล้ายบทเรียนสำเร็จรูป เริ่มต้นด้วยบทเรียน แล้วให้ทำแบบฝึกหัด ตรวจเฉลยคำตอบ จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด เป็นการเพิ่มทักษะให้มากขึ้น

จากหลักการสอนซ่อมเสริมที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริมที่ดีครูผู้สอนจะต้อง

1. จัดซ่อมเสริมให้นักเรียนที่ยังบกพร่อง
2. จัดให้ผู้เรียนฝึกฝนในภาคปฏิบัติมากๆ
3. จัดกิจกรรมแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ
4. เลือกวิธีการสอนซ่อมเสริมที่เหมาะสม เช่น
 - 4.1 การให้นักเรียนสอนนักเรียน
 - 4.2 การสอนตัวต่อตัวระหว่างครูและนักเรียน
 - 4.3 สอนโดยให้ผู้จัดการสอน

2.7 การสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตร

John Dewey (อ้างถึงใน ประภาพรพร สุวรรณศุข ,2527) นักการศึกษาชาวอเมริกันได้กล่าวไว้ว่า วิธีการเรียนรู้อันที่จะให้เกิดผลดีแก่ตัวผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่

การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) จากแนวความคิดนี้เองจึงนำไปสู่การสอน โดยใช้กิจกรรมเข้าช่วยด้วยการส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กนั้น สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆได้ 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมในหลักสูตร หรืออาจเรียกว่ากิจกรรมในห้องเรียน
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมนอกห้องเรียน

จากผลงานวิจัยของ สุนทร โคตรบรรเทา (2506) และทองสุข รัตนชัยวงศ์ (2506) พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นในประเทศไทยนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมด้านการปกครอง
2. กิจกรรมด้านการเรียน

1. กิจกรรมด้านการปกครอง กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ สภานักเรียน คณะกรรมการนักเรียน หัวหน้าชั้น เป็นต้น

2. กิจกรรมด้านการเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ส่วนใหญ่แล้วกิจกรรมประเภทนี้หมายถึง กิจกรรมการจัดชุมนุมต่างๆ การจัดชุมนุมอาจแบ่งออกได้ในลักษณะต่างๆกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสถาบัน เช่น แบ่งตามลักษณะของเนื้อหาวิชา แบ่งตามลักษณะของกลุ่มวิชา เป็นต้น

สำหรับประเภทกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอไว้ นั้นแบ่งออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ (อ้างถึงในประภาพรพรณ สุวรรณศุข , 2527)

1. กิจกรรมลูกเสือ หรืออเนกวิชา หรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา

9. กิจกรรมนันทนาการ

10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่างๆ ในหลักสูตร

วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น ตามปกติแล้วนักเรียนควรจะตั้งเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการจัดกันเอง โดยมีผู้บริหารและครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา แต่สำหรับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนี้ นักเรียนยังอยู่ในวัยเด็ก ยังไม่มีความพร้อม ความสามารถและประสบการณ์เพียงพอที่จะดำเนินการจัดกันเองตามลำพังได้ ดังนั้น ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าครูจะเป็นผู้จัดแต่เพียงผู้เดียว ครูควรจะมีให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยทุกครั้ง และพยายามกระตุ้นให้นักเรียนออกความคิดเห็น ถ้านักเรียนไม่สามารถออกความคิดเห็นใดๆได้ ครูควรเสนอความคิดเห็นหลายๆด้านและให้นักเรียนเลือกว่าเขาต้องการอย่างไร ครูไม่ควรเป็นผู้กำหนดข้อปฏิบัติใดๆทั้งสิ้นโดยที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากนักเรียน

บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

- 1.1 เป็นผู้ริเริ่มวางแผนงานของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 1.2 มีส่วนร่วมในการตั้งจุดมุ่งหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 1.3 มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับต่างๆของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 1.4 มีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหารายได้และการใช้จ่ายเงิน

ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

- 1.5 สามารถนิเทศอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมได้
- 1.6 สามารถให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้
- 1.7 ควบคุมดูแลให้การกิจกรรมเป็นไปตามที่วางแผนไว้
- 1.8 จัดอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมให้เหมาะสมกับความสามารถและพอเหมาะกับ

จำนวนนักเรียน

- 1.9 เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและให้การสนับสนุน

1.10 มีหน้าที่ส่งขงเลิกกิจกรรมเสริมหลักสูตร ถ้าเห็นว่ากิจกรรมนั้นอาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่โรงเรียน

1.11 ชี้แจงถึงเรื่องกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้ผู้ปกครองทราบในเวลาที่มีการประชุมสมาคมครู ผู้ปกครอง

1.12 มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างถูกต้อง

1.13 มีความรับผิดชอบในหน้าที่และให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. บทบาทและหน้าที่ของครูต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงานของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นอย่างดี

2.2 สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของกิจกรรมแก่นักเรียนได้

2.3 สามารถให้คำแนะนำแก่นักเรียนให้รู้จักการเลือกเข้าเป็นสมาชิกของชุมนุม

2.4 สามารถสร้างความสนใจของนักเรียน เพื่อให้มาร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้

2.5 เป็นผู้รายงานกิจการต่างๆ ที่นักเรียนได้ปฏิบัติไปแล้วต่อผู้บริหารโรงเรียน

2.6 ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม

2.7 คอยดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนการที่ได้วางไว้

2.8 ถ้ามีสิ่งไม่ดียังมาเกิดขึ้นภายในชุมนุม ครูจะต้องเป็นผู้รายงานให้ผู้บริหารทราบ

2.9 มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลของกิจกรรม

ประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ครูสามารถใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การรวมกลุ่มของนักเรียนไปในทางที่ดี ตามความต้องการของสังคม

2. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างไปในทางที่ถูกต้อง

5. ช่วยฝึกให้นักเรียนให้รู้จักการอยู่ร่วมกัน โดยราบรื่นในสังคมประชาธิปไตย

6. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้ความคิด ตัดสินใจ และสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้โดยลำพัง ภายใต้อบรมเขตและกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

7. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการร่วมมือกันทำงานในสังคม

8. ช่วยฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย

9. ช่วยฝึกให้นักเรียนมีความสามัคคี รักโรงเรียนและรักหมู่คณะ

10. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

11. ส่งเสริมความสนใจให้เหมาะสมกับลักษณะของความแตกต่างของนักเรียนเป็น

รายบุคคล

12. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่ตนถนัด

13. ช่วยลดปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน เพราะถ้าโรงเรียนได้จัดกิจกรรมในสิ่งที่นักเรียนสนใจ นักเรียนก็จะมีความกระตือรือร้นในการที่จะมาโรงเรียนทุกวัน

14. สร้างอุปนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก เช่น การจัดกิจกรรมชุมนุมสวัสดิการ จะช่วยให้สมาชิกเข้าใจปัญหาของผู้อื่น รู้จักรับใช้ผู้อื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

2.8 เทคโนโลยีทางการศึกษา (Technology of Education)

เทคโนโลยีทางการศึกษา (วิกิตำนา, 2520) ได้ให้ความหมายว่า คือ การนำเอาเทคนิควิธีการ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในการศึกษา เพื่อช่วยให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

เทคโนโลยีทางการศึกษา (บันลือ พงกษะวัน ,2522) ได้ให้ความหมายว่า คือ การประยุกต์เอาเครื่องมือ เครื่องยนต์กลไก วิธีการใหม่ๆ ที่นำมาปรับปรุงการเรียนการสอนหรือการจัดการศึกษาให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นคำที่มีความหมายกว้าง อาจพิจารณาถึงสิ่งเหล่านี้

1. ทักษะการ (Hardware) ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องยนต์กลไกต่างๆ ที่นำมาใช้ในวงการการศึกษา เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพนิ่ง เครื่องฉายภาพยนตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา เครื่องเทปโทรทัศน์ (Video Tape) เครื่องสอน (Teaching Machine) และอื่นๆ ซึ่งเป็น Teaching Devices เครื่องมือ อุปกรณ์การสอนที่ใช้กลไกทั้งหลาย รวมอยู่ในพวกทักษะการทั้งสิ้น

2. วัสดุหลักสูตร (Software) ได้แก่ วัสดุการศึกษาทั้งหลายที่เป็นเครื่องใช้ ประกอบกับเครื่องมือต่างๆ ในข้อที่ 1 เช่น หลักสูตร คู่มือครู แบบเรียน โครงการสอน แบบฝึกทักษะ ตลอดจนฟิล์มภาพยนตร์ ภาพสไลด์ เทปต่างๆ ก็รวมอยู่ในจำพวกวัสดุหลักสูตร เพื่อช่วยให้ครูสามารถใช้เครื่องกลไกต่างๆ เหล่านั้นได้สะดวก บังเกิดผลดีต่อการเรียนการสอนมากขึ้น

3. นวัตกรรมทางการศึกษา (Innovation) ได้แก่ วิธีต่างๆ ที่ได้ค้นคว้าทดลอง แล้วนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น ระบบการจัดโรงเรียนไม่แบ่งชั้น (Non - graded school) การเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ (Automatic Promotion) การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Modular scheduling) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Learning) การสอนเป็นคณะ (Team Teaching)

ข้อคิดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

เนื่องจากประเทศไทยเรามีความจำเป็นที่จะต้องพยายามปรับปรุง ปฏิรูปการศึกษา ให้สนองกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่ทรัพยากรของเรามีจำกัด เมื่อเป็นดังนี้ผู้บริหารทุกระดับจะต้องรู้จักเลือกเอาสิ่งที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างฉลาดที่สุด จำต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการ

- หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) ได้ผลงานตามที่กำหนดอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับฝีมือ ทักษะของผู้ปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่

- หลักประหยัด (Economy) ต้องรู้จักประหยัดเวลา นับตั้งแต่การตรงต่อเวลา การเปลี่ยนแปลงของหมู่คณะ ประหยัดกำลัง พยายามใช้กำลังคนอย่างตรงเป้าหมายให้เป็นไปตามหลักใช้คนให้ตรงกับงาน ความถนัดและอื่นๆ พิจารณาถึงการลงทุน จะคุ้มหรือไม่ ต้องใช้ให้คุ้มค่า

- หลักประสิทธิภาพ (Productivity) ได้ผลงานดี ปริมาณคงเส้นคงวา ประโยชน์ของเทคโนโลยีทางการศึกษา อาจกล่าวได้ ดังนี้

- กระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในประสบการณ์ใหม่ๆ

- ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง เช่น แบบเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

- ช่วยในการสาธิต การแสดงต่างๆที่ไม่ต้องแสดงเอง อาจใช้ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ช่วยทำก็ได้

- ช่วยในการเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้เรียนได้รวดเร็วขึ้น

- หากเป็นไปได้และสามารถมีใช้กันอย่างทั่วถึงย่อมมีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ อาชีพของประชาชนในท้องถิ่นได้มาก

- ส่งเสริมให้ครูซึ่งอาจมีอัตราค่าจ้างไม่เพียงพอได้ใช้วิธีการใหม่ๆ ที่เริ่มสร้างสรรค์ในอาชีพสูงขึ้น ค้นคว้าการใช้เครื่องผ่อนแรงในการสอนได้ตลอดเวลา

จากที่กล่าวมาสรุปการใช้เทคโนโลยีของครูได้ดังนี้

1. ศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน

2. เลือกเทคโนโลยีใหม่ๆ นำมาใช้ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน

อย่างสม่ำเสมอ

3. เลือกใช้เทคโนโลยีอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.9 สื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอน (วิทยาลัยครูอุตรธานี, 2520) ได้ให้ความหมายว่าสื่อการสอน คือ วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการที่ผู้สอนจะนำไปใช้ในการสอน เพื่อ

สื่อความหมายใดๆ ที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียน

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดข้อสนเทศหลักการความคิดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการเรียนที่เหมาะสมอาจมีผลเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพจิตภาพ และเป็นสื่อกลางการเรียนรู้ได้ในขณะเดียวกัน

ประเภทของสื่อการสอน

สำเนา วารสาร (2520) หัวหน้าแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แยกประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. วัสดุและเครื่องมือที่ไม่ต้องฉาย ได้แก่ วัสดุ เครื่องมือที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องฉายและจอ เช่น รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ ของจริง ของตัวอักษร์ พ่นจำลอง ลูกโลก แผนที่กระดานดำ ป้ายนิเทศ ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ เช่น ทักษะศึกษา การแสดงละคร นิทรรศการ การสาธิต และการทดลอง เป็นต้น

2. วัสดุและเครื่องมือที่ต้องฉาย ได้แก่ สิ่งที่ต้องใช้เครื่องฉาย เช่น สไลด์ फिल्मสตริป फिल्मลูป แผ่นภาพโปร่งแสง ภาพยนตร์ ภาพทึบแสง บรรดาสิ่งที่จะนำไปฉายเหล่านี้มีคำรวมเรียกว่า "วัสดุ" ส่วนเครื่องซึ่งใช้ฉาย ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉาย फिल्मสตริป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายภาพจุลทัศน์ เหล่านี้เรียกว่า "อุปกรณ์"

3. โสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์เกี่ยวกับเสียง เช่น แผ่นเสียง เทป และเครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องเทป เครื่องรับวิทยุ เครื่องขยายเสียง

ซีของค์ พรหมวงศ์ (2520) หัวหน้าหน่วยเทคโนโลยีทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนไว้ 3 ประเภทคือ

1. วัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการพองขึ้นเปลี่ยน เช่น ข้อลัด फिल्म ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ

2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายภาพ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์ ฯลฯ

3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสังเกตทดลองและกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้น และที่นักเรียนปฏิบัติ

บทบาทของสื่อการสอนต่อการเรียนรู้

สื่อการสอนทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้นและประหยัดเวลา สื่อการสอนช่วยถ่ายทอดความคิดระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องราวที่ครูสอนได้รวดเร็วและจำได้อย่างถาวรโดยกินได้ยาก สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายแสดงความคิดเห็น สื่อการสอนมีความจำเป็นในการสอน เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีความรู้ในสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก ทำให้ต้องสอนเนื้อหาวิชามากขึ้นและจำนวนนักเรียนก็เพิ่มมากขึ้นสื่อการสอนมีความสำคัญในการเรียนการสอน ดอนที่จะเน้นการศึกษาตามเอกลักษณ์ให้มีประสิทธิภาพ

สื่อการสอนมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน ในฐานะตัวกลางที่จะช่วยในการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีอิทธิพลต่อโรงเรียน การที่ความรู้วิชาการใหม่เกิดขึ้นมีผลทำให้ครูต้องสอนเนื้อหาวิชามากขึ้นทำให้ครูทำงานหนักขึ้นซึ่งมีส่วนทำให้สื่อการสอนเพิ่มความสำคัญขึ้น ดังนี้

1. การที่จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น สื่อการสอนจึงมีความสำคัญในการสอนปรับปรุงการสอนเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน

2. สื่อการสอนจะช่วยแก้ปัญหาพื้นฐาน หรือภูมิหลังของนักเรียนที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นอื่นๆ ไปเรียนรวมกันในห้องเรียน หากครูรู้จักใช้สื่อการสอนและมีเทคนิคที่ดีพอ

3. ผู้เรียนที่มีประสบการณ์หรือพื้นฐานภูมิหลังดีแล้ว ย่อมต้องการครูที่มีวิธีการสอนที่ดี สื่อการสอนจะช่วยทำให้การสอนของครูบรรลุเป้าหมาย

4. นักเรียนที่อยู่ในสภาพเลื่อมเปรี๊ยะหรือผู้ยากไร้ อาจได้ประโยชน์จากสื่อการสอนที่ครูจัดเตรียมไว้

การเลือกสื่อการสอน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525) ได้ให้แนวคิดในการใช้สื่อการสอนไว้ดังนี้

1. การนำสื่อการสอนมาใช้ จะต้องสอดคล้องกับการเรียนการสอนจนสามารถทำให้ผู้เรียนสนใจและสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง
2. การใช้สื่อการสอนก็เพื่อให้เห็นถึงจุดสำคัญของเรื่องที่จะนำมาสอน
3. ใช้สื่อการสอนก็เพื่อจะให้การเรียนในเรื่องนั้นๆได้ประสบผลสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามการที่จะได้รับความสำเร็จเพียงไรจะต้องรู้จักขอบเขตและข้อจำกัดของสื่อการสอนจะนำมาใช้ด้วย

สำเนา วราภรณ์ (2525) ได้กล่าวและเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

1. ต้องทำให้เกิดการกระตุ้น และเข้าใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน
 2. จะต้องทำให้เกิดความหมาย หรือเกิดความเข้าใจเป็นอย่างดีให้แก่ผู้เรียนแต่ละคน
 3. ได้รับความเพลิดเพลินและใช้อย่างมีระบบ
 4. ทำให้มีส่วนร่วมและส่วนปฏิบัติ
 5. ให้มีโอกาสดำเนินปฏิบัติซ้ำ และได้รับการเข้าใจต่างๆ กันคือ ใช้สื่อหลายชนิดเข้าประกอบการสอน เพื่อเสริมการเรียนรู้ สามารถจำให้แน่นอน ยึดความตั้งใจของผู้เรียน
 6. ให้มีระยะเวลาการประกอบการเรียนการสอนอย่างพอเหมาะ ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนและความยากง่ายของเนื้อหาที่สอน
 7. ให้มีความชัดเจนถูกต้อง มีประสิทธิภาพและให้ความหมายต่อผู้เรียน
 8. วัสดุในทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงข้อผิดพลาด หรือความสำเร็จของตนเอง
- สื่อประสม

สื่อการสอนมีบทบาทช่วยเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียนจากการวิจัยพบว่าเราสามารถนำสื่อการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆได้ครบทุกด้าน โดยเฉพาะการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน นักเรียนเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้โดยการประกอบกิจกรรม และได้รับประสบการณ์ต่างๆด้วยตนเอง การใช้สื่อการสอนจึงเป็นไปในรูปของสื่อประสม (Multi-Media) ซึ่งได้ผลดีกว่าการใช้สื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว

การใช้สื่อประสมหมายถึง "การอาศัยหลักการนำเอาสื่อการสอนหลายๆอย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างมีระบบ สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอีกชนิดหนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและป้องกันการเข้าใจความหมายผิด"

ประโยชน์ของสื่อประสม

1. ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามที่ต้องการ จากแหล่งความรู้หลายแหล่ง
2. ช่วยประหยัดเวลา ไม่จำเป็นต้องเรียนสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว
3. ช่วยลดจำนวนนักเรียนสอบตก เพราะทั้งนักเรียนเก่งหรืออ่อน ต่างก็เรียนเสร็จ แม้จะใช้เวลาต่างกัน
4. สามารถวัดได้ว่า ประสบการณ์ใดในสื่อการสอนประสบผลสำเร็จ และ ประสบการณ์ใดไม่ประสบผลสำเร็จ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปการใช้สื่อการสอนของครูได้ดังนี้

1. เลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา(มีความหมาย)
2. เลือกสื่อการสอนที่มีความทันสมัย
3. สื่อการสอนที่นำมาควรมีการเน้นให้นักเรียนได้แก้ปัญหา จากสื่อ นั้น
4. สื่อการสอนต้องกระตุ้นและเร้าใจผู้เรียน
5. ใช้สื่อหลายๆชนิดมาประกอบการสอน
6. มีการเก็บสื่ออย่างเป็นระบบ
7. ติดตามบันทึกผลการใช้สื่ออย่างสม่ำเสมอ

2.10 การวัดและประเมินผลการศึกษา

2.10.1 การวัดผลการศึกษา

การวัดผลการศึกษา(วิทยาลัยครูสุพรรณบุรี, 2520)ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การตรวจสอบเพื่อทราบปริมาณ หรือเป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการต่างๆ

การวัดผล สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2526) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การใช้เครื่องมือค้นหา หรือตรวจสอบเพื่อต้องการทราบปริมาณหรือคุณภาพ หรือจำนวนในสิ่งของหรือตัวบุคคล

ศศ.ดร.องค์การ อินทรมพรรณ์ (2530) ได้ให้ความหมายว่า

การวัด หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งของหรือเหตุการณ์ใดๆตามกฎเกณฑ์ หรืออีกนัยหนึ่ง การวัดหมายถึงกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ปริมาณ หรือขนาดของสิ่งของ หรือเหตุการณ์

การวัดผลการศึกษา มีลักษณะเฉพาะโดยธรรมชาติที่แตกต่างกับการวัดทางกายภาพ อยู่หลายประการ ดังนี้

ก. การวัดผลทางการศึกษา เป็นการวัดทางอ้อม (Indirect) เราวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ความซาบซึ้ง และอื่นๆด้วยความเชื่อตามหลักทฤษฎีของจิตวิทยาที่ว่าด้วยพฤติกรรมมนุษย์ ผู้วัดต้องสร้างสถานการณ์ หรือตั้งคำถาม สร้างปัญหา เพื่อเร่งเข้าให้ได้รับการทดสอบแสดงพฤติกรรมตอบสนอง การวัดจากพฤติกรรมตอบสนองนี้จะได้ผลที่น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสมเหตุสมผลของกฎเกณฑ์

ข. การวัดผลทางการศึกษาไม่มีความสมบูรณ์ในตัว(Incomplete) ผลจากการวัดไม่ได้บอกค่าที่แน่นอน

ค. การวัดผลการศึกษามีลักษณะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆเช่น ความยากง่ายของแบบทดสอบ ประสิทธิภาพของการเรียนการสอน บรรยากาศขณะทำการสอบ ความถูกต้องของการบันทึก เป็นต้น

ง. การวัดผลการศึกษามักจะเกิดความคลาดเคลื่อนได้ง่าย ความคลาดเคลื่อนนี้ได้ถูกขึ้นตอนในการวัด เช่น ความเหมาะสมของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ วิธีการวัดความพร้อมและความเข้าใจของผู้วัดและผู้ถูกวัด ตลอดจนความลำเอียงต่างๆในตัวผู้วัดเองคะแนนจากการวัดจึงมิได้เป็นตัวเลขที่บอกขนาดความสามารถที่แท้จริง ในทฤษฎีการวัดผลแสดงความสัมพันธ์ของคะแนนจริงกับคะแนนที่ได้เป็นสมการไว้ดังนี้

$$\text{คะแนนที่ได้} = \text{คะแนนความสามารถจริง} + \text{ความคลาดเคลื่อน}$$

$$\text{Observed scores} = \text{True scores} + \text{Error}$$

2.10.2 การประเมินผลการศึกษา

การประเมินผล (องค์การ อินทรมพรรย์ , 2530) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง กิจกรรมตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ผลการประเมินเป็นข้อความสรุปให้เห็นการดีราคา หรือจัดอันดับคุณภาพ และระบุทางเลือกไว้ การศึกษาเป็นศาสตร์หนึ่งที่มีการแสวงหาข้อมูลอย่างมีระบบระเบียบ และหลักเกณฑ์อย่างมีเหตุผล ความถูกต้องต่างๆทางการศึกษา ดังนั้น การประเมินผลจึงต้องดำเนินไปอย่างมีระบบ มีกฎเกณฑ์มีข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เพื่อประกอบการตัดสินใจ ละเว้นอคติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการประเมินผลที่ดีต้องอาศัยการวัดผลที่ดี แต่การวัดที่ดีไม่จำเป็นต้องมีการประเมินผลก็ได้

การประเมินผลการศึกษา (วิทยาลัยครูอุดรธานี , 2520) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลแล้วนำมาตัดสินคุณค่า โดยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน แล้วประเมินผลที่ได้ออกมาว่า ดี เลว วั

การประเมินผลทางการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ได้ดำเนินการมา ช่วงระยะเวลาหนึ่ง การตัดสินนี้จำเป็นต้องมีเกณฑ์กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มีหลักการ คือ เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และเป็นการสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้ จุดหมายของหลักสูตรจึงมีกำหนดไว้ 4 ประการ คือ

1. ให้มีคุณสมบัติต่างๆ โดยเฉพาะความเสียสละ มีวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ เพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน รู้จักคิด วิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีขันติธรรม

มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. ให้ความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต
3. ให้มีชีวิตที่สงบสุข
4. ให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และชาติ

จากจุดหมาย 4 ประการนี้ เมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่า หลักสูตรได้มุ่งหมายการบรรลุพฤติกรรมการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนครบทั้งสามด้าน คือ ในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ดังนั้น การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาจึงเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียน โดยมีนักเรียนเป็นบุคคลเป้าหมาย และการประเมินผลนี้มุ่งกระทำเพื่อพัฒนาความสำคัญของการวัดและการประเมินผล

โดยปกติเราจะแบ่งการประเมินผลทางการศึกษาเป็น 2 ลักษณะ (บันลือ พุกกะวัน , 2522)

1. การประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (Criterion Referenced Evaluation) ได้แก่ การตัดสินผลงานของนักเรียนด้วยการเทียบเคียงมาตรฐานที่กำหนดไว้

2. การประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มปกติ (Norm Referenced Evaluation) ได้แก่ การตัดสินผลงานของนักเรียนโดยเทียบเคียงกับผลงานของกลุ่มหรือชั้นของนักเรียนผู้ใด

การใช้การประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

1. เพื่อประเมินผลในความสำเร็จทางการสอนของครู
2. เพื่อตัดสินว่า นักเรียนแต่ละคนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

การใช้การประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มปกติ

1. เพื่อตัดสินว่า ผลงานของนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับคนอื่นในกลุ่มของตน

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลของผลการศึกษา (เกรดหรือคะแนน) สำหรับตัดสินได้ผลการสอบเลื่อนชั้น สอบคัดเลือกเข้าศึกษา การจัดกลุ่มนักเรียน สอบชิงทุน เป็นต้น

บันลือ พุกกะวัน (2522) ให้อธิบายในการประเมินผลว่า

1. เรามุ่งใช้ประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จทางการสอนของครู

2. การสอนที่ไม่อาจบรรลุตามเป้าหมาย อาจมีสาเหตุข้อใดข้อหนึ่งเป็นเหตุ

2.1 นักเรียนขาดทักษะ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น (Pre-requisite) ก่อนเริ่มเรียนบทนั้นเรื่องนี้

2.2 การกำหนดกิจกรรมในการเรียนการสอนมีข้อบกพร่อง

2.3 การดำเนินตามกิจกรรมในการสอนมีข้อบกพร่อง

3. หากจำเป็นควรเปลี่ยนแปลงจุดประสงค์ หรือเป้าหมาย การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนสอนหรือขบวนการสอน โดยมุ่งให้นักเรียนส่วนใหญ่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

กระทรวงศึกษาธิการให้ข้อคิดในการประเมินผลว่า การประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ควรกระทำทั้ง 3 ด้าน คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2526)

1. การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Evaluation) การประเมินผลเพื่อค้นหาพื้นฐานผู้เรียนว่ามีพื้นฐานเดิมมากน้อยเพียงไร เพื่อครูจะได้ช่วยปูพื้นฐานให้เสียก่อน เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน หรือจัดสถานการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละคน

2. การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาการสอนของครู พัฒนาการเรียนของนักเรียน พัฒนาหลักสูตร ถือว่าเป็นการประเมินผลส่วนย่อย มักประเมินหลังการสอน เมื่อจบบทเรียนหนึ่งหรือสองบทแล้ว สอบ เรียกการสอบย่อย (Formative Test) แล้วนำผลมาประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของครู การเรียนของนักเรียนและปรับปรุงหลักสูตร

3. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินได้ ตก ให้ระดับคะแนน (Grade) เป็นการประเมินผลรวบยอด การประเมินผล ตัดสินผลการเรียนนี้ ต้องใช้วิธีการวัดผลหลายวิธี ต้องระมัดระวังและยุติธรรม ข้อสอบต้องเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

จากที่กล่าวมาสรุปการวัดและการประเมินผลของครู ได้ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีการวัดและการประเมินผล

2. มีการนำการวัดผลมาใช้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอทั้งการวัดผลก่อนเรียน

ระหว่างเรียน และหลังเรียน

3. จัดเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการวัดผลนักเรียน
4. มีการวัดผลอย่างเป็นธรรมกับนักเรียน

2.11 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณของครู

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติของบุคคลในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ที่ถูก ที่ควร ซึ่งจะช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ คุณธรรมและจริยธรรมสอนให้คนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เห็นแก่ตัวเลวร้ายเอาเปรียบผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ ละอายต่อการทำชั่ว ชื่นชมเห็นเชิรและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ซึ่งเมื่อสมาชิกในสังคมมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามเช่นนี้แล้ว ย่อมจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและความสันติสุขแก่สังคมและประเทศชาติ สำหรับครูนั้น นอกจากตัวครูจะมีความชำนาญในวิชาแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่กันไป ดังที่ พระราชวรมุนี (2526) ได้กล่าวว่า ครูนอกจากจะเป็น "ลีปทาสก" หรือผู้ถ่ายทอดศิลปวิทยาให้แก่ศิษย์แล้วยังจะต้องเป็น "กัลยาณมิตร" อีกด้วย กัลยาณมิตรนี้ มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดี อย่างในความหมายสำคัญ แต่หมายถึง บุคคลที่เพียรพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ฝึกฝน ช่วยเหลือ เป็นแบบอย่างให้ดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรมอย่างถูกต้อง ดังจะได้กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

คุณธรรม ตามความหมายของ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณความดี การทำความดีทั้งปวง

ชัยวัฒน์ อัครพันธ์ (2526) ได้ให้ความหมายว่า "คุณธรรม เป็นคุณสมบัติของบุคคลซึ่งทำให้ผู้มีความรู้จักแสวงหาคุณงามความดี และทำให้เขาได้บรรลุถึงจุดหมายอันดีเลิศ ทั้งในด้านความประพฤติทั่วไป หรือขอบเขตที่จำกัดแห่งความประพฤติ"

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (2509) ได้ให้ความหมายว่า "คุณธรรม" เป็นความคิดรวบยอดในความรู้ถึงผลชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุม

พฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความปรารถนาสามารถมองเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งแวดลอมมากกระตุ้น"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า

จริย คือ ความประพฤติ กิริยาอาการที่ควรประพฤติ ซึ่งต้องเป็นการแสดงออกในทางที่ดีเท่านั้น ประพฤติไม่ดีไม่อยู่ในความหมายนี้ จริยธรรม คือ ธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือศีลธรรม กฎของศีล

ดวงเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก (2520) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ว่า จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตาม จริยธรรมเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความถูกต้องในความประพฤติ อันมีความหมายถึงการกระทำอย่างมีเสรีภาพในขอบเขตของมโนธรรม

อำนาจ ทะพิงค์แก และชยันต์ วรธนะภุติ (2522) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีงามและความถูกต้อง สังคมที่จุลหมายถึงปลายทางที่พัฒนามความดีของสังคมนั้นส่วนรวม

มานัส คัมภวนิชย์ (2523) ได้พิจารณาความหมายของจริยธรรมไปถึงต้นรากของคำ คือ จริยธรรมเป็นคำสมาสระหว่าง

1. จริยา หรือจรรยา หมายถึงความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ
 2. กับคำว่า คุณธรรม หมายถึง คุณธรรม ความดี ความชอบ ความถูกต้อง
- เมื่อเอา 2 คำมารวมกัน ก็มีความหมายว่า ความประพฤติชอบ

ที่น่าพึงปรารถนาของผู้คนที่ได้พบเห็น

จากความหมายของ คุณธรรมจริยธรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณฝ้าที่ดีในจิตใจของมนุษย์ ที่ช่วยหนุนนำให้มนุษย์ประกอบคุณความดี เป็นแนวทางหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมระบุว่า บุคคลในสังคมนั้นควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมก็คือ ผู้ที่สังคมของชนยอมรับว่าดี ว่าถูก ว่าควร

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับครู แต่ก็ยังไม่มีกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า มีคุณธรรมจริยธรรมใดบ้างที่ครูควรยึดถือและปฏิบัติ แม้ว่ากลุ่มบุคคลต่างๆ หน่วยงานราชการ สถาบัน จะได้ตั้งความสำคัญ หรือคาดหวังเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ครูไว้แตกต่างกันก็ตาม แต่พอจะสรุปเป็นประเด็นสำคัญไว้ว่า ครูควรมีจริยธรรมที่สูง ประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและสังคม ซึ่งจริยธรรมที่ครูผู้ใดคาดหวังไว้นั้น เป็นเพียงแนวทางที่จะให้ครูยึดถือปฏิบัติให้เหมาะสม กับสภาพสังคมต่อไป ฉะนั้นการเป็นครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ควรมีอยู่ในใจครูทุกคน

คุณธรรมของครูอาจารย์ อาจจะมีผู้เขียนและกล่าวถึงไว้มาก แต่ขอขยายความตามที่ สมบัติ มหารศ กล่าวไว้ (สมบัติ มหารศ , 2528)

1. ครูที่มีคุณธรรมต้องรู้จักควบคุมตนเอง คือเป็นผู้รักษาวินัยแห่งตนเอง นอกจากจะได้พูดเรื่องวินัยข้าราชการ ซึ่งมีรายละเอียดมากแล้ว แต่นักเขียนเฉพาะตนก็นับว่ามีความสำคัญถ้าคนเราขาดวินัยในตนแล้ว วินัยในวงกว้างก็จะไร้ความหมาย เพราะไม่มีหลักจะยึดถือเอง

2. วิจารณ์ตน คือต้องรู้ตัวเองว่าอยู่ในลักษณะใด ตัวเองประพฤติปฏิบัติอย่างไร อาชีพครู อย่างที่กล่าวแล้ว ต้องเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมเสมอ การอ่อนน้อมถ่อมตนต่อสังคมและบุคคลอื่น จึงเป็นที่ปรารถนาของบุคคลทั่วไปต้องประเมินผลครูอยู่เสมอ

3. ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกล้าแสดงออก และกระทำการในทางที่ถูกต้องควร

4. มีวัฒนธรรมประจำตน ดังได้กล่าวแล้วว่า ครูต้องเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่จำเป็นอย่างหนึ่งของครู คือ วัฒนธรรมในการแต่งกาย วัฒนธรรมในการกินอยู่ วัฒนธรรมในการเข้าสังคม และอื่นๆ ซึ่งมีการเล่าไว้ในหลายๆ เรื่อง

5. การเสียสละเพื่อศิษย์ เสียสละเวลาเพื่อสอนหนังสือ เสียสละซึ่งทรัพย์สิน เพื่ออนุเคราะห์ศิษย์ แม้ฐานะและความเป็นอยู่ของครูไม่อยู่ในขั้นที่ดีนัก แต่ครูก็มีน้ำใจในการเป็นผู้เสียสละแก่ศิษย์เสมอ

6. การวิเคราะห์ตน ต้องเตือนตน รู้จักตน ต้องรู้ว่าตนอยู่ในขั้นไหน ระดับใด การกระทำอะไรต้องให้เหมาะสมกับสภาพและฐานะของตน

7. มีการจัดตั้งอันดับคุณภาพของตน ซึ่งจะมีตัวอย่างตารางเกี่ยวกับการจัดอันดับคุณภาพให้ดูด้วย

8. มีวุฒิภาวะ หรือภาษาไทยๆ ก็คือ ความเป็นผู้ใหญ่ โดยปกติครูได้รับการยกย่องเชิดชูจากผู้ปกครองอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงต้องทำตัวให้เป็นที่ยอมรับและเกิดศรัทธาจาก

ผู้ปกครอง

9. มีความสามารถในการเป็นผู้นำที่ดี

จริยธรรมของครู หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ รายละเอียดดังนี้

(เส็นีย์ นัททิพย์, 2522)

1. ประพฤติตนดีเสมอ
2. ดำรงชีวิตและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน
3. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย

และอุปนิสัย

4. นำนักเรียนให้พ้นจากทางเสื่อม
5. ไม่ทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ
6. เป็นคนตรงต่อเวลา
7. สร้างความก้าวหน้าในอาชีพตามความสามารถของตนเอง
8. เว้นการกระทำผิดเรื่องชู้สาว
9. รักษาชื่อเสียง ค่านิยม ของโรงเรียนและคณะครู
10. ทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี
11. ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน
12. รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
13. รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
14. มีอารมณ์ขันแต่ไม่ตลกเหลวไหล
15. แต่งกายเรียบร้อยเสมอ
16. มีระเบียบวินัย
17. มีกิริยาวาจาสุภาพอ่อนโยน อ่อนง่าย
18. แสดงกิริยาวาจาสุภาพ ใช้ภาษาสุภาพและถูกต้อง
19. วางตนเหมาะสมเข้ากับคนทุกชั้น
20. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่
21. สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีระหว่างครูและผู้ปกครอง

22. แนะนำให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
 23. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเมตตา กรุณา อดทน ซื่อสัตย์และสุภาพอ่อนโยน
 24. ไม่ให้นักเรียนทำในสิ่งที่เกินความสามารถและเกินความศรัทธา
 25. ปฏิบัติกับนักเรียนได้เหมาะสมกับเพศและวัย
 26. ทำหน้าที่การงานด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง
 27. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อปรับปรุงการศึกษาและการทำงานด้วยถ้อยคำที่สุภาพไม่ให้ผู้อื่นเสียกำลังใจ
 28. สร้างชื่อเสียงและเกียรติคุณให้แก่ตนเอง เพื่อนร่วมงาน และสถาบัน
 29. หลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกร้างในหมู่คณะ เช่น ความพวพาท
- เคียดแค้น ความริษยา
30. ใช้กลวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้จริงประกอบด้วยคุณธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในวิถีประจำวันอย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า คุณธรรมของครูที่ควรประพฤติปฏิบัติได้แก่

1. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพของตน
2. สร้างความก้าวหน้าในอาชีพของตน
3. ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน และเป็นที่เชื่อถือศรัทธาจากผู้ปกครอง

ปกครอง

4. รักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและคณะครู
5. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่
6. มีวัฒนธรรมประจำตน เช่น วัฒนธรรมในการแต่งกาย
7. มีความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออกที่ถูกต้อง
8. มีความเสียสละในการสั่งสอนศิษย์
9. รู้จักควบคุมตนเอง มีวินัยในตนเอง
10. เป็นคนตรงต่อเวลา
11. รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
12. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง

13. ส่งเสริมศิษย์ให้มีความเมตตา กรุณา อุตุน ซื่อสัตย์และสุภาพอ่อนโยน

14. ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน

2.12 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

กองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจึงได้กำหนดคุณลักษณะ พฤติกรรมหลักและพฤติกรรมบ่งชี้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการ คุรุสภา, 2533)

หมวดที่ 1 รอบรู้-สอนดี

1. ด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู

1.1 รู้แผนการศึกษาแห่งชาติมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ รู้นโยบายการศึกษา

ในระดับที่ตนรับผิดชอบ รู้จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1.2 รู้หลักสูตรมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ รู้หลักการรู้จุดมุ่งหมายและโครงสร้าง ของหลักสูตร รู้แผนพัฒนาและนโยบายหลักของท้องถิ่นหรือจังหวัดที่ปฏิบัติงาน สามารถปรับ หลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เข้าใจหลักสูตร และสามารถเชื่อมโยงหลักสูตรกับการสอนในระดับต่างๆได้

1.3 รู้เนื้อหาวิชาที่สอน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความแน่นอ้า และละเอียด ซึ่งในเนื้อหาวิชาและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผ่านการศึกษาหรือผ่านการอบรมในวิชา ที่สอน จัดทำเอกสารประกอบการสอนและคู่มือในวิชาที่ตนรับผิดชอบ ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในวิชาที่สอน

1.4 ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ เตรียมการสอน ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบครบขั้นตอน วางแผนและจัดสภาพของห้องเรียนได้เหมาะสม การเรียนรู้ของผู้เรียน นำหลักจิตวิทยามาใช้ ในการเรียนการสอนสอดคล้องกับพัฒนาการ ของผู้เรียน ใช้ภาษาไทยสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง ทั้งการพูด การเขียน การถ่ายทอดความรู้ การใช้คำถาม การออกความคิดเห็นและการอภิปราย ใช้สื่อการเรียน การสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้คำถามทำให้เด็กคิดเห็น จัดกิจกรรม

การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคนิคการเสริมแรงอย่างถูกต้อง

1.5 รู้หลักการวัดและประเมินผล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับ ลักษณะแบบทดสอบตามหลักการวัดและประเมินผลและสามารถออกข้อสอบ และปรับปรุง แบบทดสอบรวมทั้งนำมาใช้ได้อย่างจริงเหมาะสมกับระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียน ใช้การวัด และประเมินผลหลายๆวิธีให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้อุ้ ค่าเน้นการวัดและประเมินผลได้ ถูกต้องมีคุณภาพ นำหลักการวัดและการประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

1.6 สอนซ่อมเสริม มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ วิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาและ ความต้องการจำเป็นของผู้เรียน สามารถใช้วิธีสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อุ้ของผู้เรียน

1.7 การพัฒนาการสอน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ใช้ระบบข้อมูลเกี่ยวกับการ เรียนการสอนให้เป็นประโยชน์ วิจัยการเรียนการสอนและหรือนำผลการวิจัยมาใช้ ปรับปรุงวิธีการสอน แก้ปัญหาการเรียนการสอน เผยแพร่เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ ตลอดจนผลงานทางวิชาการให้แก่เพื่อนครูตามสมควร

2. ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน

2.1 บริการเชิงแนะแนว มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ สังเกตและรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล และให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็น บันทึกทะเบียนประวัตินักเรียน จัด กิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ใช้เทคนิคต่างๆในการให้คำปรึกษาและ แก้ปัญหาให้นักเรียน ให้ความสนใจดูแลและช่วยเหลือสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ของนักเรียน บริการสนเทศ

2.2 บริการด้านกิจการนักเรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ เป็นอาจารย์ ที่ปรึกษากิจกรรมชุมชนของผู้เรียนและกิจกรรมพิเศษ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ประชาธิปไตย จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมจริยธรรม จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์

2.3 บริการด้านสื่อการเรียนการสอน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ดูแลบำรุงรักษา อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในลักษณะที่ใช้การได้ จัดมุมห้องสมุด หรือมุม เสริมประสบการณ์ จัดสื่อที่ส่งเสริมความถนัด ศิลปะ คนตรี กีฬาแก่ผู้เรียน

2.4 งานธุรการ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ทำเอกสารประจำชั้นได้ดี และเป็นปัจจุบัน จัดเก็บระเบียบสะสมนักเรียน เอกสารเป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ มีเอกสารหลักฐานการติดต่อระหว่างครูกับผู้ปกครอง

3. ด้านรอบรู้สถานการณ์บ้านเมืองและความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

3.1 ติดตามความเคลื่อนไหวและสถานการณ์ปัจจุบัน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ติดตามข่าวและความเคลื่อนไหวต่างๆ ทางด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

3.2 จัดประเด็นปัญหา และความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสังคมได้ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ วิเคราะห์และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวสารและประเด็นปัญหาต่างๆ ได้ พยายามใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร และการสรุปประเด็นปัญหาที่สำคัญมาใช้ในการเรียนการสอน

หมวดที่ 2 มีคุณธรรมจรรยาบรรณ

1. มีความเมตตากรุณา

1.1 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและสังคม มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ไม่นิ่งดูดายและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ

1.2 มีความสนใจและห่วงใยในการเรียน และความประพฤติของผู้เรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเด็ก และเพื่อนร่วมงานให้ได้มีความสุข และพัฒนา เป็นกันเองกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเปิดเผย ไว้วางใจ และเป็นที่ยิ่งของผู้เรียนได้

2. มีความยุติธรรม

2.1 ความเป็นธรรมต่อนักเรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ เอาใจใส่และปฏิบัติต่อผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเสมอภาคไม่ลำเอียง ตัดสินปัญหาของผู้เรียน ด้วยความเป็นธรรม

2.2 ความเป็นกลาง มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ยืนหยัดช่วยเหลือผู้เรียน ผู้ร่วมงานและผู้บริหารโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

3. มีความรับผิดชอบ

3.1 มุ่งมั่นในผลงาน มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีวิธีการที่จะปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์

3.2 ใช้เวลาอย่างมีคุณค่า มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ วางแผนการใช้อย่างมีระบบ ปฏิบัติงานตามแผนได้เสร็จและมีประสิทธิภาพ มีความรอบคอบระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ทุกด้าน ปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้ครบถ้วนตามความสามารถ ประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

4. มีวินัย

4.1 มีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีวิธีทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

4.2 ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ปฏิบัติตามกฎและระเบียบของหน่วยงานและสถานศึกษา

5. มีความซื่อสัตย์

5.1 มีความตั้งใจ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ กระตือรือร้น และปฏิบัติงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงาน

5.2 มีความซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความซื่อสัตย์ที่จะสอนเด็กให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

6. มีความอดทน

6.1 อดทนเมื่อเกิดอุปสรรค มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ปฏิบัติงานเต็มที่ไม่ว่าในทางใดก็ตาม

6.2 มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ไม่โกรธง่ายและสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

7. มีความประหยัด

7.1 รู้จักประหยัดและอดออม มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ระวังรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด ไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน รู้จักเก็บออมทรัพย์ เพื่อความมั่นคงของฐานะ

7.2 ใช้ของคุ้มค่า มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด

8. มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู

8.1 เห็นความสำคัญของอาชีพครู มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ สันนิษฐานการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพครู ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู

8.2 รักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดี และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ รักษาความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน ปกป้องและสร้างชื่อเสียงให้แก่วิชาชีพครู

8.3 เกิดความสำนึกและตระหนักที่จะเป็นครูที่ดี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ปฏิบัติตนให้เหมาะสมที่เป็นบุพชนิยบุคคล

9. มีความเป็นประชาธิปไตย ในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต

9.1 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้งของผู้อื่น

9.2 มีเหตุผล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ยอมรับและปฏิบัติตามความคิดที่มีเหตุผล โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหา
หมวดที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนา

1. พัฒนาดตนเอง

1.1 รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และนำมาปรับปรุงตนเอง ประเมินผลและปรับปรุงการทำงานของตนเองตลอดเวลา ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สนใจใฝ่รู้ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ศึกษาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิด สนใจติดตามเหตุการณ์ปัจจุบันและติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา

1.3 เพิ่มพูนวิทยฐานะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ สนใจและกระตือรือร้นในการที่จะเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงการศึกษา และเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

2. การพัฒนาชุมชน

บำเพ็ญประโยชน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมชุมชนตามความเหมาะสม ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีทางประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติดนเป็นแบบอย่าง และชักชวนผู้อื่นให้มาปฏิบัติตามโอกาสอันควร มีส่วนร่วมในโรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการชุมชน พร้อมทั้งพยายามใช้แหล่งวิชาการชุมชนให้เป็นประโยชน์ ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน นำความรู้และเทคโนโลยีใหม่มาสู่ชุมชนและเป็นผู้ให้การคิดริเริ่มกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2.13 งานวิจัยที่เกี่วข้อง

กุลวดี เรืองเดช (2520) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครูด้านการเตรียมการสอน และด้านการใช้อุปกรณ์การสอนพบว่า ครูที่มีพฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอนมากจะใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนมากด้วย

สมสร วงษ์อัฐน้อย (2520) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนด้านการบรรยายของอาจารย์ พบว่า พฤติกรรมด้านการบรรยายไม่ได้เป็นผลจากความแตกต่างของเพศ ประสบการณ์และสถาบันประสาทปัญญา แต่อาจจะเป็นบุคลิกภาพส่วนตัวแต่ละคน

เจลิษา บุรีภักดีและคณะ (2520) วิจัยเรื่อง "ลักษณะของครูที่ดี" พบว่า ลักษณะที่จำเป็นของครู คือ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลาและรับผิดชอบงาน ความประพฤติ การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร และลักษณะอื่นๆลดหลั่นกันลงไปตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำเอาลักษณะเหล่านี้มาจัดกลุ่มจะได้ลักษณะของครูที่ดี 5 ด้าน ด้วยกัน คือ

1. มีความรู้ดี มีการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. สอนดี สามารถใช้ภาษาได้ดี มีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจคน และสามารถประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ไม่เพียงแต่พูดอย่างเดียว

3. สุขภาพดี รู้จักป้องกันโรคติดต่อ งดเว้นสิ่งเสพติดทั้งปวง ไม่เสเพล และรู้จักรักษาอารมณ์ให้มั่นคง

4. ประพฤติดีมีความซื่อสัตย์ เก่งขจรรม มีเมตตา ชื่น อุดหนุนไม่ถ่วงท้อถอยอุปสรรคทั้งปวง

5. มีน้ำใจประชาธิปไตย มีเหตุผล กล้าพูด กล้าทำ กล้าเผชิญความจริง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

อ่ำไผ่ สุจริตกุล และคณะ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ขอบเขตหน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐาน ของการสอนระดับประถมศึกษา"พบว่าหน้าที่และงานของครูอาจจัดเป็นกลุ่มของงานได้ ดังนี้

1. งานสอน
2. งานอบรมนักเรียน
3. งานปกครองชั้น
4. งานแนะแนว
5. งานธุรการ
6. งานจัดกิจกรรมพิเศษของนักเรียนและชุมชน
7. งานติดต่อกับผู้ปกครองและชุมชน
8. งานอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา

กรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ , 2522) ได้ศึกษาพฤติกรรมและเวลาปฏิบัติราชการของครูประถมศึกษา พบว่า งานของครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มี 9 ข้อ คือ

1. การสอน
2. การอบรม

3. การปกครอง
4. การวัดผลและการตรวจผลงาน
5. การทำงานธุรการ
6. การจัดกิจกรรมพิเศษของนักเรียน
7. การติดต่อกับหน่วยงานอื่นและชุมชน
8. การปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา
9. การปฏิบัติสิ่งอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาโดยตรง

ธีระ ฤกษ์เจริญ (2520) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนของครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

1. พฤติกรรมการสอนที่ครูใช้ในระดับสูง ได้แก่ บอกให้นักเรียนจดหรือลอกข้อความบนกระดานดำ ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้นักเรียนถามหรือแสดงความคิดเห็น ไม่ค่อยสอนภาคปฏิบัติ มักให้นักเรียนท่องจำหลักการ กฎ และทฤษฎี โดยไม่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

2. พฤติกรรมในการสอนที่ครูใช้ในระดับกลางๆ ได้แก่ สอนโดยไม่ค่อยให้นักเรียนรู้จักเปรียบเทียบหรือมองเห็นความสัมพันธ์กับเนื้อหาอื่นๆ ติดต่อกำในหลักสูตรมากเกินไปถามหรือออกข้อสอบตรงตามที่ครูสอน ไม่ค่อยสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดี และสอนมากเกินไปสำหรับเด็กเรียนช้าและง่ายเกินไปสำหรับเด็กเรียนเร็ว

3. พฤติกรรมการสอนที่ครูใช้ในระดับต่ำๆ หรือค่อนข้างน้อย ได้แก่ การหาความรู้เพิ่มเติม การดูแลรักษามารยาทของนักเรียน การดูแลพื้นฐานและสติปัญญาของนักเรียน การยอมรับว่าตนไม่รู้และหุ่ผลฝรั่งป่นไทย เป็นต้น

มงคล กุวิกรมย์ (2525) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองที่มีต่อจริยธรรมที่คาดหวังกับจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ปีการศึกษา 2524 พบว่า ทั้งจริยธรรมที่คาดหวังและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับสูงทุกด้าน แสดงว่าทั้งตัวครูเองและสังคมยอมรับว่า ครูเป็นผู้มีความประพฤติดี น่าเลื่อมใส เป็นพฤติกรรมที่เป็นรูปแบบที่พึงปฏิบัติตาม

จำนงค์ อาศิริวัฒน์ (2530) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง ที่มีต่อจริยธรรมที่คาดหวังกับจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียน

มัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่าพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง ด้านอุปนิสัยส่วนตัว ด้านอาชีพครู ด้านสังคมอยู่ในระดับสูง

สุทธิศรี ศรี (2524) ได้สำรวจความต้องการสื่อการสอนของครูประถมศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ ได้ผลสรุปออกมาว่า

1. สื่อการสอนที่มีมากที่สุดในห้องเรียน ได้แก่ บัตรคำ และแผนที่ สื่อการสอนที่มีน้อยมากได้แก่ สื่อการสอนประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ

2. ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใช้สื่อการสอนมากที่สุดในวิชาภาษาไทย ใช้น้อยที่สุดในกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัย ผลผลิตสื่อการสอนมากที่สุดในกลุ่มวิชาประสบการณ์ชีวิต และผลิตน้อยที่สุดในวิชาพลศึกษา ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในเมืองได้สื่อการสอนจากหน่วยราชการ สถาบัน องค์กรหรือมูลนิธิต่างๆ แจกให้มากที่สุด แต่ครูในชนบทได้น้อย และต้องช่วยตนเองด้วยการผลิตสื่อการสอนมากที่สุด

3. ความต้องการความรู้ในการผลิต การใช้ และการปรับปรุงสื่อการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนในเมือง และโรงเรียนในชนบทนั้น ปรากฏว่า ครูในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท ต้องการความรู้ในการผลิตสื่อการสอนราคาเขาและเศษวัสดุเหลือใช้มาก

กฤษณ์ เสงี่ยมิช (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของครูในเขตการศึกษาที่ 8" พบว่า

1. พฤติกรรมการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง
2. พฤติกรรมด้านคุณธรรมอยู่ในระดับสูง
3. ครูที่มี อายุต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ครูที่มีเพศ ประสบการณ์การสอน และวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน

สุภาพร สุธี (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบสมรรถภาพของตนเองของครูในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่า

1. ครูชายและครูหญิง รับรู้ในงานด้านการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพการสอนของตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ครูที่จบการศึกษาต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพการสอนของตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการสอนกับภูมิหลังของครู" โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อาชีพของครู ประสบการณ์การสอน ความรักในอาชีพครู มีความสัมพันธ์กัน ผลประเมินประสิทธิภาพการสอน โดยครูประเมินตนเอง ส่วนเพศของครู วุฒิต่างทางการศึกษา การได้ผ่านการอบรมในวิชาชีพสอน และการสอนตรงตามวิชาเอก โท ที่เรียนมาของครูนั้น ยังไม่มีหลักฐานพอที่จะสรุปได้ว่ามีความสัมพันธ์กับผลประเมินประสิทธิภาพการสอน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2523) ได้สำรวจภูมิหลังและคุณภาพของครูในอำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา ต่างกันมีคุณภาพในการประกอบอาชีพครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีคุณภาพในการประกอบอาชีพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จริยา จิตตะยโสธร (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติของครูประถมศึกษา อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดอุตรดิตถ์" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 295 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูหญิงมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพสูงกว่าครูชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการทำงานนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ครูที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันในด้านการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเจตคติต่อวิชาชีพนั้นไม่แตกต่างกัน

3. ประสบการณ์ ครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน มีเจตคติและการทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การศึกษา ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเจตคติต่อวิชาชีพและการทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาถึงการสอนของครูอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร แต่การหาความสัมพันธ์ระหว่างการสอนและคุณธรรมจรรยาบรรณนั้นหาได้น้อยมาก จะมีก็เป็นการแยกการศึกษา เรื่องของคุณธรรมจรรยาบรรณ แยกไปอีกเรื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนและคุณธรรมจรรยาบรรณของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการศึกษา เพื่อที่จะนำประโยชน์ที่จะได้รับไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป